

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2018:10

Sosiaali- ja terveysministeriön
TILINPÄÄTÖS- JA TOIMINTAKERTOMUS
VUODELTA 2017

Sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN: 978-952-00-3910-3

Taitto: Riikka Friberg, Sosiaali- ja terveysministeriö

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö	28.2.2018	
Julkaisun nimi	Tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2018:10		
ISBN PDF	978-952-00-3910-3	ISSN PDF	2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3910-3		
Sivumäärä	78	Kieli	Suomi
Asiasanat	Tilinpäätös, toimintakertomus		
Tiivistelmä (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä on tehnyt ministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomuksen vuodelta 2017 Valtiokonttorin ohjeiden mukaisesti. Kertomuksessa esitetään johdon katsaus, tuloksellisuus-, vaikuttavuus- ja tehokkuustietoja, tuotoksia ja laadunhallintaa, henkisten voimavarojen tietoja, tilinpäätöslaskelmien analyysi, sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma, tehtyjen arviointien tulokset, yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä ja talousarviolaskelmat liitetietoineen. Kertomus on käsitelty ministeriön johtoryhmässä 19.2.2018. Kertomuksen allekirjoittavat kansliapäällikkö ja ministerit.			
Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Julkaisun jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	JOHDON KATSAUS	6
2	TULOKSELLISUUS	8
2.1	Työllisyys ja kilpailukyky	8
2.2	Osaaminen ja koulutus	8
2.3	Hyvinvointi ja terveys	9
2.4	Biotalous ja puhtaat ratkaisut	13
2.5	Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen	14
2.6	Rakennepoliittiset uudistukset	15
2.7	Lainsäädäntö	18
2.8	Muu hallituksen strategisia tavoitteita tukeva toiminta	18
3	VAIKUTTAVUUS	26
3.1	Toiminnan vaikuttavuus	26
3.2	Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	29
4	TOIMINNAN TEHOKKUUS	33
4.1	Toiminnan tuottavuus	33
4.2	Toiminnan taloudellisuus	33
4.3	Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus	37
4.4	Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	40
5	TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA	41
5.1	Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	41
5.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	43
6	HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN	45
7	TILINPÄÄTÖSANALYYSI	50
7.1	Rahoituksen rakenne	50
7.2	Talousarvion toteutuminen	50
7.3	Tuotto- ja kululaskelma	53
7.4	Tase	57

8	SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA	58
9	ARVIOINTIEN TULOKSET	60
10	YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTÖKSISTÄ	61
	10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot.....	61
	10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	61
11	TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA	62
12	VALTUUDET JA NIIDEN KÄYTTÖ	68
13	TUOTTO- JA KULULASKELMA	69
14	TASE	70
15	LIITTEET	71
16	ALLEKIRJOITUS	78

1 JOHDON KATSAUS

Vuoden 2017 aikana toteutettiin pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaa antamalla eduskunnalle sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät hallituksen esitykset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä sosiaali- ja terveystieteiden tuottamisesta lakisäätöineen. Asiakkaan valinnanvapautta koskevan lainsäädännön valmistelu jatkui tiiviinä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Ministeriö osallistui aktiivisesti myös uutta valtion lupa- ja valvontaviranomaista koskevaan toiminnalliseen suunnitteluun ja säädösvalmisteluun. Hallitusohjelman hyvinvointi ja terveys -kokonaisuuteen kuuluvien viiden kärkihankkeen ja terveysalan kasvustrategian tiekartan toteuttaminen eteni suunnitellusti yhteistyössä muiden ministeriöiden, korkeakoulujen, asiantuntijalaitosten, palvelujärjestelmän ja järjestöjen kanssa.

Merkittäviä vuoden alussa voimaan tulleita uudistuksia olivat eläkeuudistus ja perustoimeentulotuen siirto Kansaneläkelaitokselle. Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin elokuussa 2017. Pitkään valmisteilla oleva alkoholilainsäädännön kokonaisuudistus saatiin valmiiksi vuoden lopussa. Kertomusvuonna annettiin myös päivystystoimintaa ja eräiden erikoissairaanhoidon toimintojen keskittämistä koskevat asetukset sekä valmisteltiin sosiaali- ja terveystieteiden toissijaista hyödyntämistä koskeva hallituksen esitys. Vammaispalveluja ja kuntoutusta koskevien uudistusten valmistelua jatkettiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön organisaatio uudistettiin 1.9.2017 alkaen. Ministeriö koostuu nyt neljästä osastosta ja niiden työtä tukevista yksiköistä. Lisäksi ministeriöön perustettiin rahapelitoimijoiden fuusion yhteydessä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskenttä (STEA), joka on ministeriön alainen, itsenäinen viranomaisorganisaatio. Uusi organisaatio samoin kuin kertomusvuonna perusteellisesti uudistettu ministeriön strategia pyrkivät vastaamaan entistä paremmin toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin. STM -konsernin visioksi vuodelle 2030 muotoutui eheän yhteiskunnan ja kestävästi hyvinvoinnin rakentaminen työn murroksessa. Strategian toimeenpano sekä toiminnan kehittäminen jatkuvat vuonna 2018.

Kansainvälinen yhteistyö sosiaali- ja terveystalouden alalla on ollut vilkasta. Suomi toteutti Euroopan lääkevirastoa koskevan kampanjan, joka lisäsi suomalaisen lääke- ja bioalan osaamisen näkyvyyttä. Suomen tulevan EU -puheenjohtajuuskauden valmistelu käynnistyi ja Suomi osallistui erittäin näkyvästi useamman ministeriön yhteistyönä STM:n johdolla terveysturvallisuuden maailmanlaajuiseen kehittämiseen. Myös tarttumattomien tautien ehkäisemisen sekä työsuojelun edistämiseksi Suomella on vahva asema ja molemmista oli merkittävät kansainväliset kokoukset, joissa Suomi oli hyvin esillä. Ydin- ja säteilyturvallisuuspalvelujen osaamiseen nojaava STUK International Oy käynnisti toimintansa vuonna 2017.

Vuonna 2017 digitalisaation ja tiedonhallinnan keskeisiä painopisteitä olivat valinnanvapausmalliin valmistautuminen sekä muiden digimuutoshankkeiden organisointi ja rahoitus. Valmisteltiin hyvinvointirobotiikan ja -tekoälyn kansallista kehitysohjelmaa. Kertomusvuonna kansallisen terveysarkistoon sisältyvien Kanta-palvelujen käyttö laajentui merkittävästi. Sähköiset lääkemääräykset olivat Suomessa vuoden lopussa kattavasti käytössä. Omakanta -palvelun käyttäjämäärä nousi yli puoleen miljoonaan.

Tavoitteiden toteutus on edellyttänyt ministeriön henkilöstöltä poikkeuksellista venymistä ja ajoittain työkuormitus on ollut erittäin suurta.

Arvio toimintaympäristön keskeisistä riskeistä

Sosiaaliturvan ja palvelujen toimivuuden sekä terveyden sekä hyvinvoinnin rahoituspohjan turvaaminen tulevissa reformeissa ovat ne keskeiset riskit, joita on seurattava ja joiden tunnistamiseen ja tarvittaviin korjausliikkeisiin on yhteistyössä varauduttava. Ministeriössä seurataan myös tunnistettuja toiminnallisia riskejä, joista keskeisimmät liittyvät säädösvalmistelun voimavaroihin ja aikatauluihin.

Terveyden ja hyvinvoinnin rahoituksen haasteet pysyvät edelleen suurina, ja niitä korostavat väestön ikääntymisen myötä vähenevä työikäisten määrä sekä kasvavat hoito- ja hoivamenot. Rahoituspohjan vahvistamisen kannalta keskeistä on nostaa työllisyysastetta, huolehtia kansalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä sekä toteuttaa rakenteellisia uudistuksia. Sote- ja maakuntauudistuksen suunnitelmallisella toimeenpanolla voidaan varmistaa asukkaiden yhdenvertainen pääsy palveluihin, asiakkaiden osallisuuden lisääminen, sosiaali- ja terveystalouden parempi integraatio ja toimivuus sekä kustannusten hillintä. Suuri yhteiskunnallinen huolenaihe on edelleen ihmisten eriarvoistuminen ja syrjäytymisen lisääntyminen. Kertomusvuonna hallitus on käynnistänyt poikkeuksellisia selvityksiä ja hankkeita, jotka viitoittavat tietä tuleville uudistuksille.

2 TULOKSELLISUUS

Ministeriön toiminnan keskiössä olivat kertomusvuonna sote-uudistus ja siihen liittyvän valinnanvapauslainsäädännön valmistelu sekä kärkihankkeiden toteuttaminen. Kärkihankkeissa keskityttiin hankkeiden toteutukseen alueilla. Ministeriön henkilöstön kokonaistyöajasta kärkihankkeisiin ja reformeihin käytettiin työajan seurannan mukaan noin 14 %. Työajan seurannassa erityisesti projekti -seurantakohteen käyttö on puutteellista, joten esitetty osuus kokonaistyöajasta on suuntaa antava. Kertomusvuodelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ministeriö on itsearviointinissa antanut arvosanan 3,5 (asteikolla 1-5, jossa 3. Tulostavoite on toteutunut lähes tavoitteen mukaisesti, 4. Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti).

Tässä toimintakertomuksessa ministeriön tuloksellisuutta on kuvattu pääministeri Sipilän hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien jaottelun mukaisesti. Suoraan hallitusohjelman toimitasuunnitelmasta johdettujen asioiden lisäksi ministeriössä tehdään muita merkittäviä hankkeita, joista on raportoitu erikseen.

2.1 Työllisyys ja kilpailukyky

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen kilpailukyky sopimuksen mukaisesti palkansaajien työttömyysvakuutusmaksua nostettiin 0,40 prosenttiyksikköä ja vastaavasti työnantajien keskimääräistä työttömyysvakuutusmaksua alennettiin 0,40 prosenttiyksikköä.

Työttömyysturvalakia muutettiin ottamalla käyttöön ns. aktiivimalli, joka tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Mallin mukaan työttömyysetuus maksetaan 65 työttömyysetuuden maksupäivältä 4,65 prosentilla alennettuna, jos henkilö ei ole 65 edeltävän työttömyysetuuden maksupäivänä osoittanut aktiivisuutta olemalla työssä 18 tuntia kolmen viikon aikana tai toiminut yrittäjänä tai ollut viittä päivää työllistymistä edistävässä palveluissa 65 päivän aikana. Työttömän omavastuu-aikaa lyhennettiin 7 päivästä viiteen päivään.

2.2 Osaaminen ja koulutus

Ministeriö osallistui yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa osaaminen ja koulutus –kärkihankkeen toteutukseen.

Jatkettiin tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön tukemista terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian tiekartan toimenpitein ja pilotoinnein. Myös tutkimuksen kaupallistamisen vahvistamiseen osallistuttiin.

Genomikeskuksen ja kansallisen syöpäkeskuksen perustaminen sekä julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistäminen jatkui suunnitellusti. Genomikeskustyöryhmän arviomuistio annettiin lausunnoille joulukuussa 2017. Biopankkien toimintojen yhdenmukaistamista tukevalle hankkeelle myönnettiin rahoitus ja laadittiin seuranta hankkeen tavoitteiden toteutumiseksi. Kansallisen syöpäkeskuksen alueellisten keskusten perustamissopimusten luonnokset valmistuivat. Kullekin viidelle alueelle on tarkoitus perustaa yhtenevän rakenteen ja rahoitusmallin mukainen keskus tammikuun 2018 loppuun mennessä. Muodostettiin kansallisen syöpäkeskuksen projektiryhmä valmistelemaan keskuksen toimintamalleja operatiivisella tasolla.

2.3 Hyvinvointi ja terveys

Palvelut asiakaslähtöisiksi

Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit - asiakas keskiöön

Kärkihankkeessa kokeillaan erilaisia tapoja toteuttaa sosiaali- ja terveyspalveluja asiakaslähtöisesti. Asiakkaalle uudet palvelut lisäävät joustavuutta ja valinnanvapautta. Palvelusetelikokeiluissa kokeillaan valinnanvapauden elementtejä ja tuotetaan tietoa valinnanvapausmallista lainsäädännön jatkovalmisteluun sekä ICT -järjestelmien kehittämiseen. Keväällä 2017 käynnistyi Hämeenlinnan, Jyväskylän, Tampereen, Keski-Uudenmaan ja Ylä-Savon soten palvelusetelikokeilut. Loppuvuonna 2017 myönnettiin vielä rahoitus Kainuun, Eksoten, Siun soten, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän sekä Vaasan palvelusetelikokeiluille. Kokeilujen sisältönä on suoranvalinnan vastaanottopalvelut, suun terveydenhuolto sekä henkilökohtainen budjetti.

Palvelusetelikokeilun arviointi käynnistettiin elokuussa 2017. Arviointitietoa on tuotettu toistaiseksi asiakkaan, palvelun järjestäjän ja palveluntuottajan näkökulmista. Alkuvuodesta 2017 käynnistyi viisi alueellista hanketta, joissa kehitetään asiakkaiden osallistumisen toimintamallia. Hankkeissa arvioidaan myös osallistumisen ja kokemustiedon tuottamisessa käytettävien menetelmien osuvuutta, tiedon hyödyntämistä ja uusien menetelmien, erityisesti digitaalisten menetelmien käyttöönottoa. Keväällä 2018 tarkennetaan kokeilujen pohjalta käyttöön otettava toimintamalli.

Sote -järjestämislakiesityksen mukaan maakunnat antavat omat palvelulupauksensa asukkaille järjestämivastuullaan olevista sosiaali- ja terveyspalveluista. Julkinen palvelulupaus on maakunnan asukkailleen osoittama tahdonilmaisu siitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käytännössä toteutetaan. Julkisen palvelulupauksen -toimintamallia on työstetty kahdeksan maakunnan valmistelijoiden kanssa. Työ aloitettiin helmikuussa Etelä-Karjalan, Uudenmaan, Pohjois-Karjalan, Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan, Varsinais-Suomen, Pohjanmaan sekä Pirkanmaan valmistelijoiden kanssa. Vuoden aikana on valmistunut luonnos toimintamallin rakentamisen strategisen prosessin tekemisestä sekä palvelulupauksen rakenteesta. Sähköisiä omahoitopalveluja peruspalveluihin ja erikoissairaanhoidon kehitettiin ja toteutettiin ODA- ja Virtuaalisairaala -hankkeiden piloteissa useissa kunnissa ja kaikissa sairaanhoitopiireissä. Omakantapalveluihin tarvittavien muutosten toteutusaikataulu siirtyi vuodelle 2018.

Kaste-ohjelman valtionavustushankkeissa on vuoden 2017 aikana saatettu päätökseen palveluintegraatioon keskittyneitä valtionavustushankkeita. Hankkeiden keskeisimpänä tuotoksena on syntynyt monialainen asiakassuunnitelma, jota on kokeiltu laajalti hankkeiden toimesta. Hankkeiden keskeisimmät tulokset, kokemukset ja opit monialaisen asiakassuunnitelman kehittämisestä ja käytöstä on raportoitu hankkeiden loppuraporteissa. Lisäksi hankkeissa kehitetyt mallit on kirjattu Innokylään muiden toimijoiden vapaasti hyödynnettäväksi. Hankkeiden tuotoksena on myös laadittu asiakassuunnitelman käyttöönotto-opaat. Hankkeiden keskeisiä tuloksia ja oppeja hyödynnetään vuonna 2018 osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanoa. Hankkeiden tulokset ovat myös lähtökohtana uudistuksen osana tehtävässä kansallisen asiakassuunnitelman määrittelyssä.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevaa hallituksen esitystä on valmisteltu reformiministereiden 2016 tekemän linjauksen mukaisesti niin, että Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toimisi kaikkien korkeakouluopiskelijoiden (yo ja amk) opiskeluterveydenhuollon valtakunnallisena ja lakisääteisenä tuottajana. Kela toimisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäjänä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2018.

Asumisperusteinen sosiaaliturva

Maahanmuuton kustannuksista tehtiin hallitusohjelman mukainen selvitys. Selvityksessä tarkasteltiin maahanmuuttajien taloudellisia vaikutuksia käsittelevää tutkimustietoa, tilastoja maahanmuuton taloudellisten vaikutusten taustalla sekä maahanmuuton taloudellisiin vaikutuksiin liittyvien kokonaisuuksien pidempiaikaisia kehityskulkuja.

Asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumiseen kansainvälisissä tilanteissa perustettiin työryhmä (Mobiili), joka valmistelee vuonna 2018 hallitukselle annettavaa esitystä.

Toteutetaan perustulokokeilu

Perustulokokeilu käynnistyi tammikuussa 2017. Kokeiluun valittiin 2 000 iältään 18-58-vuotiasta henkilöä, joille on maksettu työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa. Kokeilun tavoitteena on arvioida mm. voidaanko perustulon avulla uudistaa sosiaaliturvaa osallistavaksi ja työhön kannustavaksi sekä voitaisiinko sosiaaliturvaa muuttaa sellaiseksi, että se vastaisi paremmin työelämän muutoksiin.

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta

Kärkihankkeen työnä levitetään ja juurrutetaan hyviä käytäntöjä terveiden elintapojen lisäämiseksi, mielenterveyden vahvistamiseksi ja yksinäisyyden torjumiseksi. Lisäksi siinä vähennetään rakennuksista aiheutuvia terveyshaittoja sekä kehitetään ministeriöiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja eriarvoisuuden kaventamiseksi. Kaikissa toimenpiteissä pyritään kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja.

Keväällä 2017 jaettiin yhteensä 385 000 euroa kahdelle Hyvät käytännöt pysyvään käyttöön -projektille. Valtionavustuksia on jaettu vuosille 2016-2018 yhteensä 7 milj. euroa.

Hyvät käytännöt pysyvään käyttöön -projektista rahoitetut hankkeet ovat edenneet pääosin tavoitteidensa mukaisesti. Työtä on suunnattu onnistuneesti hyvinvoinnin ja terveyden osalta heikommassa asemassa olevien tilanteen kohentamiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aluekierros tuki hankkeen työtä ja tiivisti yhteyksiä maakunta- ja sote-valmisteluun. Hankkeet ovat kehittäneet hyvien käytäntöjen mallintamista ja investointilaskelmia Sitran, Hankenin ja STM:n tuella.

Pääministeri Sipilä käynnisti kesäkuussa 2017 Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman, joihin Terveellisten talojen Suomi -projekti tullaan liittämään. STM on osallistunut Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman ja THL:n käynnistämisen sisäilmaohjelman valmisteluun.

Poikkihallinnolliset rakenteet –projektissa valmistui viiden pilottihankkeen ja kyselyn pohjalta ehdotus poikkihallinnollisen yhteistyön malliksi. Mallia kokeillaan osana pitkän aikavälin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen linjausten valmistelua. Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimuksessa selvitetään kuinka laadukkaasti ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia on tarkasteltu keskeisissä, eri hallinnonaloilta valikoiduissa, hallituksen esityksissä vuonna 2017.

Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistuksen työryhmäraportti lainsäädännön ja rahoituksen muutostarpeista valmistui loppuvuodesta 2017.

Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman tavoitteena on uudistaa palvelut asiakaslähtöisiksi, yhteen sovitetuiksi, oikea-aikaisiksi ja tarpeenmukaisiksi. Ohjelman toteutetaan maakunnallisissa muutoshankkeissa sekä kansallisen tason kehittämistyössä.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma jakoi 19 milj. euroa (2016-2018) keväällä 2017 käynnistyneelle 19 maakunnalliselle muutoshankkeelle. Hankkeita on ohjattu tiiviissä yhteistyössä OKM:n sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Lisäksi myönnettiin valtionavustusta muutosagenttien palkkaamiseen yhteensä 4,2 milj. euroa vuosille 2016-2018.

Suomen Mielenterveysseuran ja Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston säätiön (ITLA) yhteiselle Kasvun tuki -hankkeelle myönnettiin 1,1 milj. euroa. Hankkeessa implementoidaan neljä näyttöön perustuvaa vanhemmuuden ja varhaisen tuen työmenetelmää ammattilaisten käyttöön.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja kaiken ikäisten omaishoitoa

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja kaiken ikäisten omaishoitoa -kärkihankkeessa muutosagenttiverkoston ja kahdeksan kokeiluhankkeen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi käynnistyi ja eteni suunnitelmien mukaan. Kokeiluhankkeille ja muutosagenttiverkostolle jaettiin vuosille 2016-2018 yhteensä 19,2 milj. euroa. Muutosagentit toimivat kokeiluhankkeiden tukena ja työstävät ikäihmisten palvelukokonaisuutta osana

sote-uudistusta omissa maakunnissaan. Keskeisinä teemoina on asiakas- ja palveluohjaus, toimiva kotihoito, asumista ja palvelua yhdistävät toimintamallit sekä omais- ja perhehoidon edistäminen.

Maakunnalliset kokeiluhankkeet käynnistyivät ja etenivät hankesuunnitelmien mukaisesti. Omais- ja perhehoidon toimintamalleja kehitettiin OSSI-hankkeessa Essoten johdolla Eksotessa ja Kainuussa. Erityisesti iäkkäiden perhehoidon koulutusta ja kiertävien perhehoitajien määrää onnistuttiin lisäämään. Asiakas- ja palveluohjauksen kokeilut käynnistyivät Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Toimivan Kotihoidon kokeilut käynnistyivät Keski-Suomessa, Lapissa ja Siun sotessa. Asumisen ja palvelun yhdistämisen kokeilussa on mukana Porvoo, Lapinjärvi ja Savitaipale.

Osatyökykyisille tie työelämään

OTE-kärkihankkeen tavoitteena on saada aikaan muutos osatyökykyisten asemassa työmarkkinoilla. Osatyökykyisten asemaa vahvistetaan siten, että he joko pysyvät työelämässä tai työllistyvät nykyistä huomattavasti paremmin.

Vuonna 2017 käynnistyi 11 alueellista hanketta. Hankkeet hakevat ja testaavat uusia toimintamalleja osatyökykyisten työllistymisen ja kuntoutuksen polkuihin. Valtioavustuksia jaettiin vuosille 2017-2018 yhteensä 7,9 milj. euroa. Asiantuntijoiden osaamista ja työtötta on parannettu työkykykoordinaattorikoulutuksilla, joita on järjestetty kattavasti kaikilla alueilla. Viestin levittämiseksi OSKU-verkkopalvelua kehitettiin ja tiedotukseen panostettiin.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamista lineaarisen mallin mukaisesti selvittävän työryhmän työ jatkuu.

2.4 Biotalous ja puhtaat ratkaisut

Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase nousuun

Ministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (2030) laadintaan KAISU-työryhmässä. STM arvioi yhdessä THL:n kanssa päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla erilaisten puhtaiden ratkaisuiden terveysvaikutuksia lähinnä kvalitatiivisesti.

Työryhmä teki keväällä 2017 ehdotuksen maatalousyrittäjien lomituspalvelulain, turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain ja poronhoitajien sijaisapulain kokonaisuudistuksesta. Uudistus liittyy maakuntauudistukseen, jossa vastuu lomituspalveluista siirtyy maakunnille. Työ jatkuu kevätkaudella 2018.

2.5 Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen

Digitalisoidaan julkiset palvelut

Julkisten palveluiden digitalisointia ministeriön toimialalla jatkettiin ja ministeriö vahvisti edelleen ohjastaan. Keväällä 2017 ministeriössä keskitettiin digitalisoinnin ja tiedonhallinnan valmistelu sosiaali- ja terveystuollon ohjaustoiminnon yhteyteen. Samalla käynnistettiin valtiovarainministeriön kanssa yhteisen maakunta- ja sote-uudistuksen digimuutosohjelman valmistelu. Muutoshankkeista suurimpana käynnistettiin myös valinnanvapausmallin edellyttämien tietojärjestelmäpalvelujen suunnittelu (KA-suunnittelu) ja toimeenpano Kelan toteuttamana. Yhteistyötä valtiovarainministeriön kanssa tehtiin myös maakuntien ICT-valmistelun valtionavustusrahoituspäätöksissä.

Vuonna 2017 digitalisaation ja tiedonhallinnan keskeisiä painopisteitä oli valinnanvapausmalliin valmistautuminen sekä muiden sote-uudistuksen vaatimien ja aiheuttamien digimuutoshankkeiden organisointi ja rahoitus. Keskeisimpinä näistä kehitettiin tiedolla johtamisen ratkaisuja sekä sähköisiä asiakaspalveluja.

Tulorekisteristä sosiaalivakuutuslainsäädäntöön aiheutuvia muutostarpeita koskevaa hallituksen esitystä valmisteltiin etuuslainsäädännön osalta. Hallituksen esitykset annetaan keväällä ja syksyllä 2018.

Sujuvoitetaan säädöksiä

Ministeriö osallistui liikenne- ja viestintäministeriön vastuulla olevan sujuvoittamishankkeen toteutukseen.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskeva hallituksen esitys (HE 52/2017) annettiin keväällä 2017. Ehdotuksen mukaan sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluntuottajaa kohdeltaisiin samalla tavalla toimintamuodosta riippumatta. Tilojen ja laitteiden tarkastaminen perustuisi jatkossa harkintaan. Tavoitteena on myös joustavoittaa palveluntuottajien rekisteröintimenettelyä.

Vuoden 2017 aikana toteutettiin alkoholilain kokonaisuudistus. Asetustasoisia säännöksiä siirrettiin lain tasolle, vanhentuneita säännöksiä purettiin kokonaan erityisesti anniskelusta ja alkoholijuomien saatavuutta lisättiin vähittäismyynnissä. Lakiuudistus tulee kokonaisuudessaan voimaan maaliskuun alusta 2018.

2.6 Rakennepoliittiset uudistukset

Eläkeuudistus

Eläkeuudistusta koskevaa lainsäädännön uudistusta jatkettiin perhe-eläkkeitä koskevalla selvityksellä. Uudistuksilla varmistetaan eläkejärjestelmän kestävyys myös tulevaisuudessa, kun suomalaisista yhä useampi on eläkkeellä ja elää entistä vanhemmaksi.

Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotukset jätettiin tekemättä ja kansaneläkeindeksi jäädytettiin vuoden 2017 tasolle. Muutos on osa valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2018-2021.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Toimintavuonna on jatkettu sote-uudistuksen valmistelua. Ministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyö hankkeistettiin syksyllä 2017. Uudistuksen toteuttamiseksi on laadittu laaja hallituksen esitys, joka sisältää mm. ehdotuksen maakuntalaiksi, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi sekä maakuntien rahoituslaiksi. Hallitus päätti kesällä 2017, että maakunta- ja sote-uudistus tulevat voimaan 1.1.2020. Maakunta-, sote- ja valinnanvapauslait on tarkoitus käsitellä eduskunnassa samanaikaisesti keväällä 2018.

Ministeriössä on laadittu hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valinnanvapauslailla laajennettaisiin asiakkaiden valinnanvapautta sosiaali- ja terveystalvissa. Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveystalvuiden järjestämisvastuu siirtyisi maakunnille 1.1.2020. Myös valinnanvapaus laajenisi vaiheittain 1.1.2020 alkaen.

Lakipaketit ovat sekä kokoluokaltaan että yhteiskunnalliselta merkitykseltään erittäin suuria. Niiden valmistelu on toteutettu nopealla aikataululla ja valmistelu on sitonut ministeriön valmisteluresursseja huomattavasti. Näin suuren muutoksen valmistelu on

edellyttänyt jatkuvaa, aktiivista viestintää ja osallistumista mediassa tapahtuvaan keskusteluun. Alueuudistus.fi -palveluun tuotettiin laajasti erilaisia viestintäaineistoja. Johdon muutosviestintää tuettiin panostamalla infografiikkaan. Lisäksi aloitettiin maakuntien muutostukeen liittyvä viestintä ja yhteistyö maakuntien kanssa.

Ministeriöt tarjosivat järjestelmällistä muutostukea kuntien, kuntayhtymien ja perustettavien maakuntien tueksi. Muutostuen keskeinen tavoite on uudistuksen toimeenpanon varmistaminen maakunnissa suunnitellussa aikataulussa. Valtakunnallisia ohjeita, suosituksia ja malleja - kuten muutostuen tiekartta ja järjestäjän käsikirja - työstettiin yhdessä maakuntien kanssa. Muutosjohdon akatemia aloitti maakuntien muutosjohdon valmennuksen strategisen muutoksen johtamiseen. Vastuuministerit ja virkamiehet tekivät useita aluevierailuja, joissa käytiin läpi lainvalmistelua ja alueiden muutoksen valmistelutilannetta. Alueiden muutosjohdon kanssa on käsitelty ajankohtaisia asioita kuu-kausittaisissa verkostotapaamisissa.

Kuntien kustannusten karsiminen

Toimenpideohjelman toimenpiteiden valmistelua ja täytäntöönpanoa jatkettiin. Vammaislainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin ja luonnos laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista oli lausunnolla kesällä 2017. Jatkovalmistelua tehtiin lausuntopalaute huomioiden. Sote- ja maakuntalainsäädännön sekä valinnanvapauslain aikataulumuutokset vaikuttivat myös uuden vammaispalvelulain aikatauluun vastaavasti. Hallituksen esitys annetaan vuonna 2018 ja laki tulee voimaan 2020.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisen valmistelua jatkettiin. Selvityshenkilöiden raportti ja ehdotukset lainsäädännön uudistamiseksi valmistuivat joulukuussa. Sosiaalihuollon tehtävärakenteen selvitystyö käynnistettiin sosiaalihuollon ammattihenkilöneuvottelukunnan työn osana.

Vuoden 2017 alussa tuli voimaan tupakkalain säännös, joka on lisännyt merkittävästi kuntien valvontamaksutuloja. Vuoden 2017 alusta tuli voimaan myös terveydensuojelulain muutos, jossa kevennettiin lain mukaista ilmoitusmenettelyä ja poistettiin laista terveydensuojelun valvontasuunnitelmaa koskeva yksityiskohtainen säätely.

Rahapeliyhtiöiden fuusio

Veikkaus Oy:n, Raha-automaattiyhdistyksen ja Fintoto Oy:n rahapelitoiminta yhdistettiin 1.1.2017. Ministeriön yhteyteen perustettiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuk-

sien käsittelyyn Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA), joka on ministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen, erillinen viranomainen. STEA vastaa sosiaali- ja terveysjärjestöille myönnettävien avustusten avustusehdotuksen valmistelusta sosiaali- ja terveysministeriölle, myönnettyjen avustusten maksamisesta, avustusten käytön valvonnasta ja avustetun toiminnan vaikutusten arvioinnista.

Veikkauksen tuottoja kohdistettiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödylliseen terveyttä ja hyvinvointia edistävään toimintaan vuonna 2017 yhteensä 323,1 milj. euroa.

Suomen itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi käynnistettiin kolme Suomi 100 -avustusohjelmaa, joiden toiminta rahoitetaan rahapeliyhtiöiden yhdistyessä jakamatta jääneistä RAY:n rahapeliuotoista.

Juhluvuoden avustusohjelmat ovat:

- Kaikille eväät elämään - avustusohjelma eriarvoisuuden vähentämiseksi
- Toimintakyky kuntoon - avustusohjelma työikäisten toimintakyvyn parantamiseksi
- Järjestö 2.0: mukana muutoksessa - avustusohjelma yhdenvertaisuuden edistämiseksi muuttuvassa toimintaympäristössä sekä digitaalisuuden mukanaan tuomien mahdollisuuksien edistämiseksi kansalaisyhteiskunnassa.

STEA käsitteli vuonna 2017 yhteensä 2 829 avustushakemusta, 2 721 vuosiselvitystä avustuksen käytöstä, 860 tuloksellisuus- ja vaikutusselvitystä sekä 227 hankkeen väli- ja loppuraporttia. STEA:n järjestämiin koulutuksiin osallistui vuoden aikana yli 1 200 järjestötoimijaa. STEA tekee aktiivisesti yhteistyötä järjestötoiminnan muiden rahoittajien kanssa.

Aluehallinnon uudistus

Uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) toimeenpanohanke käynnistettiin 15.2.2017. Ministeriöt, Valvira, aluehallintovirastot, ELY-keskukset ja valtion pääsopijajärjestöjen yhteinen edustaja valmistelivat luonnoksen laiksi Valtion lupa- ja valvontavirastosta. Lainsäädännön lisäksi valmisteltiin viraston organisoitumista ja toimintaprosesseja tavoitteena luoda poikkihallinnollisesti ja monialaisesti toimiva valtakunnallinen virasto. Luova aloittaa toimintansa yhtä aikaa uusien maakuntien kanssa 1.1.2020.

Muutoksenhakulautakuntien yhdistäminen

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta yhdistettiin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja lautakunnan nimeksi tuli sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta (SAMU). Lautakunta aloitti toimintansa vuoden 2018 alusta.

2.7 Lainsäädäntö

Ministeriön lainsäädäntösuunnitelman ydin koostuu niistä säädöshankkeista, jotka hallitus on linjannut hallitusohjelmassa tehtäväksi. Lainsäädäntösuunnitelmaan sisällytetään myös muista hallituksen tai ministeriön päätöksistä johtuvat säädösmuutokset. Lisäksi säädösmuutostarpeita aiheutuu mm. EU-sääntelystä sekä laillisuusvalvojen päätöksistä. Merkittävä osa lainsäädäntöä sisältyy toimintasuunnitelmassa hallituksen kärkihankkeiden ja reformien sekä valtiontalouden kestävyys- ja kilpailukykyhankkeiden toimeenpanoon. Niiden lisäksi erityisesti sosiaaliturva- ja vakuutusosastolla on paljon muita hallitusohjelmasta johdettuja lainsäädäntömuutoksia.

Vuoden 2017 säädösvalmistelun suurin tehtävä oli sote-uudistukseen liittyvän valinnanvapauslainsäädännön valmistelu yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Terveystieteiden perusteella annettiin erikoissairaanhoidon keskittämistä ja päivitystä koskevat asetukset.

Toimintavuonna annettiin hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveystietojen tietoturvalisesta hyödyntämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksen tarkoituksena on luoda ajanmukaiset ja yhdenmukaiset edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoiminnassa syntyvien henkilötasoisien asiakastietojen sekä muiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien henkilötietojen hyödyntämiselle.

Vuoden 2017 aikana saatettiin voimaan ministeriön asetuksella juomavesidirektiivin liitteisiin tehdyt uudistukset. Asetuksella pantiin toimeen talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien hallintajärjestelmä WSP (Water Safety Plan).

2.8 Muu hallituksen strategisia tavoitteita tukeva toiminta

Ministeriön muut merkittävät hankkeet

Vakuutusten tarjoamisesta annetun direktiivin kansallista täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys valmisteltiin. Vakuutusten tarjoamisesta annettava laki koskee vakuutusenantajia, vakuutusedustajia, sivutoimisia vakuutusedustajia sekä vähäisiltä osin pientä ja rajattua toimintaa harjoittavia, niin sanottuja sivutoimisia vakuutusedustajia. Laki koskee henkilö- ja vahinkovakuutusta sekä ensivakuutusta ja monilta osin jälleenvakuutusta.

Naisten tasa-arvoisen kohtelun ja työllistymisen edistämiseksi naispuolisen työntekijän perhe-vapaista työnantajalle aiheutuvien kustannuksien tasaus tuli voimaan 1.4.2017 alkaen 2 500 euron kertakorvauksella. Tuki maksetaan työnantajille, jotka maksavat työ- tai virkaehtosopimuksen tai työsopimuksen perusteella palkkaa vähintään yhdeltä kuukaudelta äitiysrahakauden aikana.

Tasa-arvon ja tasa-arvotyön näkyvyyden edistämiseksi Tasarvoasiain neuvottelukunta TANE toteutti yhteistyössä kampanjan ”100 tasa-arvotekoa” Kampanjalla kannustettiin erilaisia yhteisöjä konkreettisiin tasa-arvotekoihin ja kampanjan aikana tasa-arvotekoja kertyi noin 250.

Valmisteltiin muutokset lakiin kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2018 ja laki on voimassa 31.12.2020 asti. Lailla rajoitetaan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveyspalvelujen laajoja ja pitkäaikaisia sopimuksia yksityisen palvelujen tuottajan kanssa, pitkäaikaisia rakennusten ja toimitilojen vuokra- tai muuta käyttöoikeutta koskevien sopimusten tekemistä sekä suuria rakennusinvestointeja. STM voi myöntää poikkeusluvan, jos investointi on palvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja kiireellinen.

Rationaalisen lääkehuollon toimeenpano-ohjelman loppuessa on suunniteltu seuraavalle vuodelle vielä laaja viestintäkampanja. Lääkelakiin valmisteltiin hallituksen apteekkityöryhmän linjauksiin perustuvia muutoksia. Potilasvahinkolain kokonaisuudistusta jatkettiin. Hallituksen esitys annetaan 2018. Kansallinen potilas- ja asiakasturvallisuusstrategia julkaistiin 12.7.2017.

Kuntoutuksen säädöspohjaa ja rahoitusta arvioiva komitea antoi ehdotuksen uudistetuksi kuntoutusjärjestelmäksi ja sen edellyttämiksi säädösmuutoksiksi marraskuussa 2017. Tarvittavien lakimuutosten valmistelu käynnistetään vuoden 2018 aikana.

Vastuu perustoimeentulotuen myöntämisestä ja maksamisesta siirtyi Kelan vastuulle vuoden 2017 alusta. Tavoitteena oli, että Kela ja kunnat voivat toimia jatkossa joustavasti, hallinnollisesti tehokkaasti ja tiiviissä yhteistyössä. STM seurasi uudistuksen toteutumista ja edellytti selvitystä siirtymävaiheen ruuhkista. Kela sai ruuhkat hallintaan kevään 2017 aikana.

Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Uudistuksen jälkeen opiskelijat ovat asumistuen suhteen yhdenvertaisessa asemassa muiden pienituloisten kanssa. Myös sosiaaliturvajärjestelmä yksinkertaistui.

Valmisteltiin säteilylainsäädännön kokonaisuudistusta sekä kolmea säteilylain nojalla annettavaa asetusta. Hallituksen esitys säteilylaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on tarkoitus antaa keväätistuntokaudella 2018. Lain ja asetusten on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2018.

Annettiin hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 159/2017. Esitys käsitellään eduskunnassa keväällä 2018. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä. Sosiaali- ja terveystietojen käytölle luotaisiin yhteinäiset edellytykset tutkimuksessa, tilastoinnissa, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa, opetuksessa, tietojohdamisessa, viranomaisohjauksessa ja -valvonnassa sekä viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehtävissä. Käyttöluvat myöntäisi keskitetysti uusi Sosiaali- ja terveysalan käyttölupaviranomainen. Esityksellä saatettaisiin lainsäädäntöalueen säännökset vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) vaatimuksia.

STM:n yhteydessä aloitti vuoden 2017 alussa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). Vuoden aikana NAPE valmisteli Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman 2018–2021. Suunnitelma sisältää toimia, joiden avulla eri hallinnonalat torjuvat naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa.

Yhteistyötä ja vaikuttamista kansallisesti ja kansainvälisesti

Hallitusohjelman ja muiden keskeisten lainsäädäntöhankkeiden lisäksi ministeriö tekee aktiivista yhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n työllisyys-, sosiaalipolitiikka, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston (TSTK), sosiaalisen suojelun komitean sekä epävirallisten terveys- ja sosiaaliministereiden kokouksissa. STM osallistui tiiviisti Suomen kannanmuodostukseen ja lainsäädäntövalmisteluun sekä myötävaikutti EU-tason keskusteluun koskien mm. alkoholipolitiikan rajat ylittäviä ulottuvuuksia ja kansanterveydellisiä vaikutuksia, digitaalista terveydenhuoltoa sekä EU:n lääkepolitiikan ja -lainsäädännön kehittämistä. Kertomusvuotta leimasi Euroopan lääkeviraston (European Medicines Agency, EMA) uudelleensijoittamista koskeva Helsinki for EMA -hanke. Suomen EMA-kampanjan tavoitteena oli lisätä kansainvälisen lääketeollisuuden kiinnostusta Suomeen toimintaympäristönä ja tehdä tunnetuksi alan suomalaista osaamista. Suomen hyvästä kampanjasta huolimatta Euroopan lääkeviraston sijaintipaikaksi tuli Amsterdam. Samoin EU:n

tulevaisuuskeskustelu ja sen osana keskustelu EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämistä oli esillä voimakkaasti. Suomi osallistui aktiivisesti korkean tason keskusteluun ja tuki Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria, jonka proklamaation EU:n neuvosto, komissio ja parlamentti allekirjoittivat marraskuussa. STM osallistui myös valtioneuvoston toimiin EU-tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n muuntohuumelainsäädännön valmisteluun, kemikaali- ja kosmetiikkasäätelyyn sekä EU:n juomavesi- ja uimavesilainsäädännön kehittämiseen.

Suomi jatkoi vahvaa profiiliaan WHO -yhteistyössä. Suomea pyydettiin jäseneksi WHO:n korkean tason tarttumattomien tautien komissioon toimikaudelle 2017–2019. Suomi valittiin syyskuussa WHO:n hallintoneuvoston jäseneksi. STM osallistui myös WHO:n ja UNECE:n koordinoimaan Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan toimintaan johtoryhmän jäsenenä.

Suomi edisti globaalisti työtä maiden terveysturvallisuuden kehittämiseksi toimimalla valtiot, järjestöt ja yksityissektorin yhteen tuovassa JEE-Allianssissa, maailmanlaajuisessa GHSA terveysturvaohjelmassa sekä aktiivisena jäsenmaana WHO:ssa. Suomen kolmivuotinen ILO-hallintoneuvoston jäsenyys käynnistyi. Suomi teki syyskuussa aloitteen kansainvälisen työsuojelukoalition perustamisesta. Tasa-arvosektorilla oli esillä mm. maahanmuuttajataustaisten naisten integroiminen työelämään ja seksistisen vihapuheen torjuminen internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Lisäksi STM osallistui aktiivisesti pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen sekä ns. Arjeplog-sopimuksen uudistamistyöhön.

Suomen kaksivuotinen puheenjohtajuus Arktisessa Neuvostossa käynnistyi touku-kuussa. Suomen kaksivuotinen yhteispuheenjohtajuus Barentsin Euroarktisen Neuvoston sosiaali- ja terveyssektorilla yhdessä Arkangelin alueen kanssa päättyi.

Toimintavuonna jatkettiin osallistumista Team Finland työhön. Saudi-Arabian kanssa allekirjoitettiin elokuussa kauppaa tukeva yhteisymmärrysasiakirja, ja joulukuussa päätettiin käynnistää yhteistyöasiakirjaneuvottelut Japanin kanssa.

STM:n kokonaan omistama yritys STUK International Oy käynnisti toimintansa vuonna 2017. STUK International Oy myy institutionaalisia ydin- ja säteilyturvallisuuspalveluita ulkomaille.

Valmiusasiat

Varautumisen ja valmiuden ohjeistamiseksi ministeriö aloitti kaksivuotisen valmiussuunnitteluohjeistushankkeen yhteistyössä Kuntaliiton kanssa. STM tuki maakuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon valmistelu- ja muutosprosessia tuomalla varautumisen näkökulmia valmisteluun.

STM oli aktiivisesti mukana Yhteiskunnan turvallisuusstrategian laatimisessa. Strategia julkaistiin marraskuussa 2017.

Suomen terveysturvallisuuden kansainvälinen ulkoinen arviointi toteutettiin maaliskuussa 2017 Maailman terveysjärjestö WHO:n ulkoisen arvioinnin avulla ja laadittiin kansallinen toimeenpanosuunnitelma. Turvallisuuskomitea päätti tukea poikkihallinnollista ohjausmallia, joka vahvistaa Suomen valmiutta varautua laajoihin terveysuhkiin. Lokakuussa 2017 järjestettiin ensimmäinen ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen valmiusharjoitus (OUTO17) yhdessä Valviran, Eviran, THL:n, Pelastusopiston ja AVlen kanssa. Harjoituksen tavoitteena oli testata osallistuvien organisaatioiden toimintakykyä häiriötilanteessa sekä havaita mahdollisia puutteita ja kehittämistarpeita varautumisen ja osaamisen parantamiseksi. Harjoituksen palautetilaisuus pidettiin 1.2.2018.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan tuli vireille vuonna 2017 yhteensä 25 541 valitusasiaa tai poistohakemusta. Valitusten määrä laski edellisen vuoden 27 451 asiasta (-7 %) ja vuonna 2014 alkanut valitusmäärien voimakas kasvu näyttää tasaantuneen. Vuonna 2017 ratkaistujen asioiden määrä oli 28 558, mikä oli 11,2 % enemmän kuin vuotta aiemmin (25 675). Syntynyttä ruuhkaa purettiin vuonna 2017 yhteensä 3 017 asialla.

Ratkaistujen asioiden käsittelyaika pysyi edellisen vuoden tasolla, vaikkakin oli laskusuuntainen. Koko vuoden 2017 keskimääräinen käsittelyaika oli 241 päivää (7,9 kuukautta) ja joulukuun 2017 keskimääräinen käsittelyaika oli 231 päivää (7,6 kuukautta). Vertailua edelliseen vuoteen vaikeuttaa se, että vuonna 2016 asioita käsiteltiin ja tilastoitiin kahdella eri järjestelmällä, joista saadut keskimääräisen käsittelyajan luvut poikkesivat toisistaan. Vanhassa diaarijärjestelmässä vuoden 2016 keskimääräinen käsittelyaika oli 7,5 kuukautta. Diaarijärjestelmässä ja uudessa sähköisessä järjestelmässä joulukuun 2016 keskimääräiset käsittelyajat olivat 8,8 kuukautta ja 7,7 kuukautta.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan taloudellinen tehokkuus päätöksen käsittelyhintaan perustuen oli 178 euroa ratkaisulta, vastaavasti 2016 vuonna 207

euroa ratkaisulta. Toiminnan tuottavuus oli 442 ratkaisua henkilötyövuodelta, vastavasti 2016 vuonna 392 ratkaisua / htv.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa tuli vireille vuonna 2017 yhteensä 12 671 uutta asiaa. Vireille tulleiden asioiden määrä lisääntyi 3,7 % edellisestä vuodesta. Vuonna 2017 työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ratkaistiin yhteensä 10 971 asiaa, vuonna 2016 ratkaistiin 11 825 asiaa. Ratkaistujen asioiden määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna 7,4 %.

Keskimääräisen käsittelyajan tarkka määrittely on hankalaa siksi, että vuonna 2017 asioita käsiteltiin ja tilastoitiin kahdella eri järjestelmällä, joista saadut keskimääräisen käsittelyajan luvut poikkeavat toisistaan. Vanhassa diaarijärjestelmässä keskimääräinen käsittelyaika oli 376 päivää (1 620 ratkaisua). Uudessa sähköisessä järjestelmässä keskimääräinen käsittelyaika oli 318 päivää (9 351 ratkaisua). Joka tapauksessa asioiden keskimääräinen käsittelyaika nousi edellisen vuoden tasosta ollen arviolta noin 326 päivää eli 10,7 kuukautta (9,7 kk v. 2016).

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan taloudellinen tehokkuus oli päätöksen käsittelyhintaan perustuen 232 euroa ratkaisulta, vuonna 2016 229 euroa ratkaisulta. Toiminnan tuottavuus oli 335 ratkaisua henkilötyövuodelta, vuonna 2016 324 ratkaisua henkilötyövuodelta.

Taulukko 1: STM:n kirjanpitoyksikön alaisten virastojen kustannukset vuosina 2015-2017

Lautakuntien kustannukset 1 000 €	SOMLA			TTLK		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Käytettävissä	7 019	6 566	6 246	3 327	3 138	2 940
Menot	5 190	5 318	4 911	2 587	2 856	2 652
Henkilötyövuodet	65	59	65	33	37	33
Kustannukset	5 190	5 318	4 911	2 587	2 856	2 652
Kustannukset 1 000 € / htv	80,3	89,7	75,3	79,0	77,8	81,5

Ministeriön ja konsernin johtaminen ja prosessit

Organisaatiouudistus

Sosiaali- ja terveysministeriön organisaatio uusittiin 1.9.2017 alkaen. Uusi organisaatio tukee paremmin sekä konsernin uuden strategian että suurten rakenneuudistusten toimeenpanoa. Ministeriö organisoitui neljään osastoon ja niiden työtä tukeviin palveluihin. Verkostomainen toiminta ja toiminnan hankkeistaminen selkeämmiksi johdettaviksi kokonaisuuksiksi korostuivat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto on kokonaan uusi osasto. Hyvinvointi- ja palveluosastoon kuuluvat pääosa aiemmista sosiaali- ja terveyspalveluosaston sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston tehtävistä sekä valmiusyksikkö. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) on hyvinvointi- ja palveluosaston yhteydessä. Sosiaaliturva- ja vakuutusosastolle koottiin laajasti sosiaaliturvaan liittyviä tehtäviä. Työsuojelu ja työterveysasiat ovat työ- ja tasa-arvo-osastolla, johon myös tasa-arvoyksikkö siirtyi. Aiempi hallinto- ja suunnitteluosasto lakkautettiin, ja sen tehtävät siirrettiin muille osastoille tai erillisyyksiköille. Osastojen lisäksi kansliapäällikön alaisuudessa toimi kolme erillisyyksikköä, joiden tehtävänä on tukea osastojen toimintaa ja luoda edellytyksiä henkilöstön onnistumiselle STM:n vastuulla olevissa tehtävissä. Nämä olivat johdon tuki-yksikkö, hallintoyksikkö ja viestintäyksikkö. Vuoden lopulla ministeriö päätti, että vuoden 2018 alusta lähtien myös kansainvälisten asioiden yksikkö on suoraan kansliapäällikön alainen erillisyyksikkö.

Strategia

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut strategiaa kahden vuoden ajan yhteistyössä hallinnonalan laitosten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön ja sen hallinnonalan toiminta perustuu sekä jatkuvasti muuttuviin että pysyvämpiin, lakisääteisiin asioihin, kuten sosiaali- ja terveysalan lainsäädännön valmisteluun. Varautumalla tulevaan entistä paremmin STM-konserni voi toteuttaa tehtäväänsä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Strategian lähtökohdista ovat tulevaisuuden maailmanlaajuiset megatrendit. Näitä pohdittiin vuonna 2017 valtioneuvoston yhteisessä ennakkointityössä, josta tuotoksena syntyivät muutostekijäkortit. STM:n kannalta keskeisimpiä muutostekijöitä ovat muuttuva yhteiskuntarakenne mm. ikääntymisen ja muuttoliikkeen myötä sekä työn ja teknologian murros.

STM-konsernin strateginen visio vuodelle 2030 julkistettiin syyskuussa 2017: Rakenname eheää yhteiskuntaa ja kestäväää hyvinvointia työn murroksessa. Strateginen visio on toteutettu kuvana, jota täydentävät seitsemää strategista painopistettä visuaalisivat alakuvat. Seitsemän painopistettä ovat:

1. Vahvistamme eheän yhteiskunnan ja talouden kasvua.
2. Tuemme ihmisten aktiivista roolia yhteisöissään ja yhteiskunnassa.

3. Varmistamme että asiakas saa tarvittavat, vaikuttavat ja kustannustehokkaat palvelut ja etuudet.
4. Rakennamme turvallisuutta ja hyvinvointia edistävää työ- ja elinympäristöä.
5. Huolehdimme, että sosiaaliturvan ja vakuutusjärjestelmän rahoitus on kestäväällä pohjalla.
6. Tuemme hyvinvointia työn murroksessa.
7. Teemme kestäviä tulevaisuuden ratkaisuja yhdessä muiden kanssa.

Strategiseen visioon perehdyttiin syksyllä 2017 STM:n osastojen sekä konsernin laitosten ja virastojen työpajoissa. Näissä käytiin läpi strategisia painopisteitä sekä niihin liittyviä toimenpiteitä ja mittareita. Strategiaa käsiteltiin myös toimintasuunnitelma 2018 tarkistuksen yhteydessä, sillä strategiset painopisteet näkyvät osin jo vuoden 2018 toiminnassa. Vuonna 2018 strategista, kokonaisuuksien johtamista ja toiminnan kehittämistä on tarkoitus jatkaa STM:n johtoryhmissä strategiatyön ja organisaatiouudistuksen pohjalta.

Strategia on laadittu siten, että se on nyt ja tulevana vuosinakin yhteen sovitettavissa hallitusohjelman kanssa. Syksyllä 2017 aloitettiin STM:n tulevaisuuskatsauksen valmistelu strategian pohjalta. Tämän tulevaisuuskatsauksen tavoitteena on rakentaa eheää siltaa nykyisestä hallitusohjelmasta seuraavaan hallitusohjelmaan.

3 VAIKUTTAVUUS

3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Terveys 2000 - ja Terveys 2011 -tutkimusten mukaan 30 vuotta täyttäneen väestön terveys, toimintakyky ja hyvinvointi ovat keskimäärin parantuneet 2000-luvulla. Eri ikäryhmien välillä on kuitenkin eroja. Keski-ikäiset ja etenkin eläkeläiset voivat aiempaa paremmin, kun taas 30–44-vuotiaiden ikäryhmässä terveys ja hyvinvointi eivät ole kohentuneet juuri lainkaan. Alueelliset sekä sukupuolten ja koulutusryhmien väliset erot ovat edelleen suuria. Tärkeimmät syyt terveyseroille ovat elinoloissa ja elintavoissa, kuten alkoholin käytössä, tupakoinnissa, ravitsemuksessa ja liikunnassa. Sosioekonomiset terveyserot näkyvät jo lasten ja nuorten kohdalla.

Nuorten elintavat ovat kehittyneet 2010-luvulla pääasiassa myönteiseen suuntaan. Liikuntaa harrastavien osuus on lisääntynyt ja päivittäin tupakoivien sekä vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan juovien osuudet ovat laskeneet. Nuoret arvioivat oman terveydentilansa pääsääntöisesti hyväksi tai melko hyväksi. Ylipaino on kuitenkin ongelma myös nuorilla, ja erilaiset fyysiset ja psyykkiset oireet ovat melko yleisiä.

Myös aikuisten elintavoissa on tapahtunut myönteistä kehitystä. Sekä miesten että naisten tupakointi on vähentynyt jo pitkään, ja myös humalajuominen on hieman vähentynyt viime vuosina. Yli puolet aikuisista (kaksi kolmasosaa miehistä ja puolet naisista) on kuitenkin ylipainoisia.

Lapsista ja nuorista 1,4 % oli vuoden 2016 aikana sijoitettuna kodin ulkopuolelle joko lyhyen aikaa tai pitkäkestoisesti. Huostassa oli prosentti alle 18-vuotiaista. Sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen että huostaan otettujen lasten ja nuorten määrä on vähentynyt vuodesta 2013 alkaen. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli noin 57 800 lasta ja nuorta vuonna 2016 (4,6 % vastaavan ikäisistä). Avohuollon asiakasmäärä laski selvästi edellisestä vuodesta. Laskun taustalla on nähtävissä 1.4.2015 voimaan astuneen sosiaalihuoltolain muutos. Sen mukaan perheille tulee tarjota kunkin tilanteen mukaisia sosiaalihuoltolain palveluita tilanteissa, joissa lastensuojelun asiakkuutta ei tarvita riittävän avun saamiseksi. Lastensuojeluilmoitusten ja muiden yhteydenottojen määrä lisääntyivät kuitenkin vuonna 2016.

Ikääntyneiden palvelujen rakenne on edennyt tavoitteiden suuntaisesti lukuun ottamatta säännöllistä kotihoitoa, jonka kattavuus ei ole kasvanut tavoitteiden mukaisesti. Vastavasti samaan aikaan on lisääntymässä lyhytaikainen ja kuntouttava kotihoito. Kotihoidossa hoidetaan jo nykyisin paljon apua tarvitsevia iäkkäitä, jolloin myös yöaikaisen palvelun tarve on kasvanut.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehitys on ollut maltillista. Sitä selittää osin valtion ja kuntien kiristynyt talous, mutta myös se, että väestörakenteen muutoksen tuomiin kustannusten kasvupaineisiin on vastattu mm. palvelurakenteen muutoksella. Kuntien väliset erot ovat suuria, vaikka menot suhteutetaan palvelutarpeisiin.

Vuoden 2017 alussa Kelaan siirtyneen perustoimeentulotuen hakemusten käsittely nopeutui vuoden aikana, ja lokakuussa lakisääteiset käsittelyajat ylittyivät vain 1,1 prosentin hakemuksista. Lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit käsiteltiin kunnissa 93-prosenttisesti lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa v. 2017. Lastensuojelun käsittelyajoissa on kuitenkin alueellisia eroja. Myös kiireetön hoitoon pääsy terveyskeskuslääkärin avosairaanhoidon vastaanotolle vaihtelee alueittain. Noin 40 % käynneistä toteutui lokakuussa 2017 viikon kuluessa hoidon tarpeen arviosta. Erikoissairaanhoidossa yli 90 vuorokautta odottaneiden potilaiden osuus väheni v. 2017.

Kansalliseen Terveysarkistoon sisältyviin Kanta-palveluihin kuuluvat mm. sähköinen lääkemääräys (eResepti), potilastiedon arkisto, kansallinen lääketietokanta, Omakanta eli kansalaisen omat terveystiedot verkossa sekä valtakunnallisesti yhtenäiset sähköisten asiakasasiakirjojen ja potilaskertomusten tietorakenteet ja koodistot. Kanta-palveluiden käyttö on laajentunut merkittävästi. Sähköisen lääkemääräyksen käyttöaste oli vuoden 2017 lopussa jo lähes 100 %. Potilastiedon arkiston käyttäjiksi on liittynyt koko julkinen sektori ja suurimmat yksityiset terveyspalveluiden tuottajat. Omakanta-palvelun käyttäjämäärä on kasvanut, ja esim. joulukuussa 2017 käyttäjiä oli n. 535 000. Kanta-palveluja on laajennettu sosiaalihuoltoon, samoin potilaan omien tietojen talletus on laajentunut.

Työkyvyttömyyseläkkeelle jääminen on vähentynyt viime vuosina. Osa vähennyksestä selittyy ikärakenteen ja eläkejärjestelmän muutoksilla, mutta myös työolojen kohentumisella ja toimenpiteillä on ollut vaikutusta. Työvoimatilastojen mukaan osatyökykyisistä työttömistä lähes kolmasosa pääsi työhön yleisille työmarkkinoille v. 2016.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaan osallistuu joka kuudes 20 vuotta täyttänyt. Säännöllisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaan osallistuu noin joka kymmenes

20 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Osallisuusaktiivisuus kasvaa selvästi 60 ikävuotta täyttäneiden keskuudessa. Naiset osallistuvat kaikkiaan toimintaan miehiä aktiivisemmin ja säännöllisemmin.

Taulukko 2: Tavotteiden seurantaindikaattorit

Strategisten tavoitteiden indikaattorit	2013 toteuma	2014 toteuma	2015 toteuma	2016 toteuma	2017 toteuma/ arvio (*)
Elintapojen kehitys, % ikäryhmästä					
Aikuisten ylipaino	55	54	54	54	57
Aikuisten humalajuominen	12	12	11	13	12
Liikuntaa harrastamattomat aikuiset	25	23	26	23	22
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneet aikuiset[1]	14	13	13	14	10
Ylipainoiset nuoret	16,4	..	15,5	..	18,9
Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovat nuoret	12,1	..	9,9	..	10,2
Vähän liikuntaa harrastavat nuoret	32,1	..	22,4	..	23,7
[1] Tieto psyykkisestä kuormittuneisuudesta perustuu kyselytutkimukseen. Juuri tehdyn terveystarkastustutkimuksen yhteydessä tutkijat ovat huomanneet, että kyselyaineistoista saatavat tulokset näyttävät olevan alakanttiin eli todennäköisesti antavat väestön tilanteesta hieman liian positiivisen kuvan.					
Lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut, perheitä / käyntejä vuoden aikana					
Lastensuojelun tehostettu perhetyö (perheitä)	..	..	8 939	9 396	9 400*
SHLn mukainen perhetyö (perheitä)	..	..	10 707	13 125	13 200*
Lastensuojelun kodin- ja lastenhoitopalvelut (perheitä)	..	..	2 586	2 221	2 300*
SHLn mukaiset kodin- ja lastenhoitopalvelut (perheitä)	..	..	9 645	10 729	10 900*
Erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit äitiys- tai lastenneuvolassa tai koulu- tai opiskeluterveydenhuollossa	..	..	14 183	25 858[2]	39 880
[2] Muutos 2015–2016 on suuri eikä sen syytä tarkkaan tiedetä. Taustalla voi olla palvelujen tarpeen kasvu tai kuntien halu panostaa näihin palveluihin, mutta myös uuteen tilastojärjestelmään tai kirjaamiseen					

Strategisten tavoitteiden indikaattorit	2013 toteuma	2014 toteuma	2015 toteuma	2016 toteuma	2017 toteuma/ arvio (*)
Ikääntyneiden palvelujen rakenne, % 80 vuotta täyttäneistä					
Omaishoidon tuen 80 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana	5,5	5,5	5,7	5,8	5,8*
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 80 vuotta täyttäneet asiakkaat	16,6	16,5	16,4	16,2	16,5*
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 80 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12.	9,3	9,8	10,3	10,7	10,5*
Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 80 vuotta täyttäneet 31.12.	4,5	3,9	3	2,5	2,0*
Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, € / asukas					
Käyttökustannukset (defl.)	3 624	3 664	3 636	3 716	3 800*
Sosiaali- ja terveyspalvelujen odotusajat, % asiakkaista					
Lastensuojelun selvitystä yli 3 kk odottaneet		10,1	5,7	5,6	7,1
Perusterveydenhuollossa lääkärille yli 7 päivää odottaneet	53	55	52	59	58
Perusterveydenhuollossa hoitajalle yli 3 päivää odottaneet	44	47	33	39	35
Erikoissairaanhoidossa yli 90 vuorokautta odottaneet	15,2	13,6	14,5	14,4	13,3
Osatyökykyisten tukeminen työmarkkinoille, LKM					
Kelan kuntoutusrahan saajat	55 521	56 731	57 292	49 187	40 735
Työeläkekuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa saaneet	8 240	8 479	9 210	10 171	11 095*
Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	5 157	4 842	4 837	5 245	5 605
Kokoaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	17 803	16 405	16 360	16 313	16 300*
Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta					
Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, milj. euroa	301	308	309,3	315,3	323,1

3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Terveyden edistämisen määrärahat

Terveyden edistämisen määräraha (33.70.50) on tarkoitettu terveyden edistämisen ko-keilu- ja kehittämishankkeisiin sekä terveyden edistämistä tukeviin tutkimushankkeisiin ja -ohjelmiin. Hankkeiden arviointi on toteutunut hankkeiden jättämien loppuselvitysten yhteenvedolla, joka on toimitettu vuosittain ministeriölle toukokuussa. Tämän lisäksi Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on käyttänyt ulkopuolista arviointia hankkeiden tulosten ja

vaikutusten arvioimiseksi vuosina 2010, 2013 ja 2016. Hankkeiden vaikutuksia tullaan arvioimaan seuraavan kerran vuonna 2019.

Vuodelle 2017 momentille myönnettiin 2,18 milj. euroa. Vuonna 2017 alkaneiden hankkeiden toteutumista arvioidaan kattavammin ensimmäisen kerran uudistuneen väliselvitysprosessin jättämisen yhteydessä maaliskuussa 2018. Vuonna 2017 käynnissä olevia hankkeita oli 33 kpl.

Tartuntatautien valvonnan määrärahasta myönnetty avustukset

Tartuntatautien valvonnan määrärahaa (momentti 33.70.22) oli käytettävissä 580 000 euroa ja sillä tuettiin 11 eri hanketta. Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen, edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen, sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen. Tartuntatautien valvonnan määrärahan painopistealueita olivat vuonna 2017 korkean rokotuskattavuuden ylläpitäminen, mikrobilääkeresistenssin torjuntaan ja hoitoon liittyvien infektioiden ehkäisyä edistävät hankkeet, Suomen hiv- ja C-hepatiittistrategian toimeenpanoa sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistävät hankkeet, syrjäytymiseen ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen sekä maahanmuuttoon liittyvä tartuntatautien ehkäisy, ja tuberkuloosin torjunta.

Kärkihankkeiden arvioinnit

Hyvinvointi- ja terveys painopistealueen kärkihankkeiden yhteinen arviointi toteutetaan 3/2018 - 3/2019. Arviointi on suunniteltu yhteistyössä kärkihankkeiden vastuuhenkilöiden sekä arvioinnin ja hankintojen asiantuntijoiden kanssa. Yhteisarviointi muodostuu kunkin viiden kärkihankkeen samansisältöisistä erillisarvioinneista sekä koko kärkihankkeiden kokonaisuutta koskevasta yhteisestä arvioinnista. Kärkihankkeiden yhteiset arviointikysymykset koskevat:

- tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointia
- johtamisen ja ohjauksen arviointia
- tulosten ja vaikutusten arviointia (hankekaudella)
- muutoksen pysyvyyden ja odotetun vaikuttavuuden arviointia

Yhteisten kysymysten lisäksi kärkihankkeilla oli täydentäviä lisäkysymyksiä.

Kärkihankkeen ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” pääpaino on Hyvät käytännöt pysyvään käyttöön -projektissa, jossa levitetään ja juurrutetaan hyviä käytäntöjä mahdollisimman laajalle maantieteelliselle alueelle. Tässä vaiheessa hanketta näyttää, että levittämistavoite saavutetaan hyvin 7-8 hyvien käytäntöjen levittämishankkeessa, kun hankkeita on yhteensä kymmenen. Käytäntöjen juurtumisen osalta vaikuttavuutta on varhaista arvioida, mutta väliarviointiaineisto sisältää myönteisiä

signaaleja 6-7 hankkeesta. Pysyviä vaikutuksia ammattilaisten toimintatapoihin tai väestön hyvinvointiin ja terveyteen ei voida vielä arvioida. Poikkihallinnolliset rakenteet -projektin pitkän aikavälin vaikuttavuutta voidaan arvioida, kun selviää, miten sen sisältämät toimenpidesuosituksen etenevät osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen pitkän aikavälin linjauksia. Välittömät vaikutukset muiden hallinnonalojen pilottihankkeisiin jäivät marginaalisiksi. Terveellisten talojen Suomi -projektin vaikuttavuutta arvioidaan Terveiden tilojen vuosikymmen -ohjelman vaikuttavuusarviointin yhteydessä myöhemässä vaiheessa.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa kaikilta valtionavustushankkeilta edellytetään itsearviointia kehittämistyöstään. Ulkoisen arvioinnin tehtävänä on koostaa itsearviointien pohjalta kokonaisarviointi sekä toteuttaa muut LAPE-muutosohjelman kärkihankekohtaiset arviointitehtävät kuten esimerkiksi kustannusvaikuttavuusarviointi muutoksenkäytöstä toimeenpanon tukena. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmalle on asetettu sekä hyvinvointia että kustannuksia koskevia vaikuttavuustavoitteita. Muutosohjelman odotettu vaikuttavuus tulee kuitenkin ilmenemään vasta pidemmällä aikavälillä, eikä sitä ole näin ollen mahdollista arvioida hankekauden aikana tai heti sen jälkeen.

Nuorisotakuu-kärkihankkeen toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan 1) nuorten tilanteissa tapahtuvien muutosten, 2) palveluintegraation alueellisten mallien toteutumisen ja 3) kehitettyjen toimintamallien levittämisen ja juurruttamisen näkökulmista. Nuorten koetun hyvinvoinnin muutosta palvelun aikana mitataan verkkopohjaisella kyselyllä. Nuorten toimintakyvyn muutosta palvelun aikana arvioidaan kolmen kuukauden välein nuoren ja työntekijän dialogissa. Loppuvaikuttavuutta arvioidaan työllistymis- ja koulutuspolkujen muodostumisen kautta. Nuorten tilanteen kehittymistä seurataan 3 kk ja 6 kk kohdalla palvelun päättymisestä.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihankkeen kokeiluissa ja maakunnissa tehtävässä kehittämistyössä on noussut esiin toimiviksi osoittautuneita käytänteitä, joita edelleen jalostetaan, mutta näyttö niiden vaikuttavuudesta kertyy pidemmän ajan kuluessa. Muutosagenttitoimintamallin ja kokeilujen vaikutusten arviointia tehdään osana kärkihankkeen ulkoista arviointia sekä THL:n tilastojen ja erillisseurantojen perusteella vuosien 2018 ja 2019 aikana. Hankkeen kustannusvaikuttavuuden arviointia voidaan toteuttaa vasta myöhemmin vuosina sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasaineistojen ja kustannustilastojen valmistuttua. Alustavaa arviointia arvioidusta kustannusten kasvun vähenemisestä tehdään vuoden 2018 aikana. Kolmessa maakunnassa kokeiluissa oleva keskitetty asiakas- ja palveluohjausmalli on useimmissa maakunnissa joko jo kehitettynä tai kehiteltävänä. Samoin omais- ja perhehoitoon liittyvät asiat etenevät useimmissa maakunnissa.

Palvelut asiakaslähtöisiksi -kärkihankkeessa olevat toimenpidekokonaisuudet: uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit, arvioidaan asumisperusteisen sosiaaliturvan tarkoituksenmukaista kohdentumista sekä toteutetaan perustulokokeilu liit-

tyvät kaikki lainsäädäntöuudistuksiin ja niiden valmisteluun. Näiden vaikutukset ovat siten pitkän aikavälin vaikutuksia eikä myöskään toimenpiteiden vaikuttavuutta voida vielä tässä vaiheessa arvioida. Kärkihankkeen laajimmassa osa-hankkeessa, Palvelusetelikokeilussa, kokeillaan valinnanvapauden keskeisiä elementtejä palveluseteliä käyttäen. Alueellisia kokeiluja ja valinnanvapauden toimintamallia arvioidaan asiakkaan, palvelun järjestäjän sekä -tuottajan, henkilöstön ja talousvaikutusten näkökulmista. Arviointia ja tiedonkeruuta toteutetaan kolmen kuukauden välein. Tässä vaiheessa eniten tietoa on saatu asiakkaan käyttäytymisestä valinnanvapauden tilanteessa erilaisin kyselyin ja haastatteluin.

Palvelusetelikokeilussa on kaikkiaan 336 000 asukkaan potentiaalinen kohderyhmä, joista 16 500 on käyttänyt valinnanvapauden mahdollisuutta (12/2017), ja vaihtanut tähän mennessä yksityiseen "sote -keskukseen". Selvästi merkittävin syy vaihtoon on ollut lääkäriajan saatavuus. Kokeilut tuottavat tietoa ja kokemuksia, mikä hyödyttää valinnanvapauden lainsäädännön ja toimintamallin jatkokehittämistä. Omahoidon sähköiset palvelut -osahanke on tuottanut runsaasti uusia asiakaslähtöisiä sähköisiä palveluita ennalta ehkäisevään toimintaan, perusterveydenhuoltoon sekä erikoissairaanhoidon. Esimerkiksi Virtuaalisairaala -hankkeen tuottamassa sähköisessä Terveyskylä.fi -portaalissa oli vuoden 2017 aikana lähes 500 000 eri kävijää ja 4,5 milj. sivulatausta. Asumisperusteinen sosiaaliturva -toimenpidekokonaisuudessa on laadittu selvitys maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista. Selvityksen perusteella merkitevin tekijä maahanmuuttajien taloudellisen vaikutuksen kannalta on työllisyys. Maahanmuuttajaryhmien sekä sukupuolten välillä on suuria eroja työllisyysasteissa. Perustulokokeilusta tehdään kokeilun ajan arviointitutkimusta. Siinä kokeiluryhmää (2 000 henkilöä) verrataan verrokkiryhmään (noin 173 000 henkilöä). Verrokkiryhmän muodostavat kaikki ne kohdejoukkoon kuuluvat, jotka eivät tulleet valituksi kokeiluryhmään. Arviointitutkimuksen avulla selvitetään esimerkiksi sitä, eroaako perustuloa saavan kokeiluryhmän työllisyysaste verrokkiryhmän työllisyysasteesta. Tutkimus julkaistaan kokeilun päättyttyä.

4 TOIMINNAN TEHOKKUUS

4.1 Toiminnan tuottavuus

Ministeriön keskeisten suoritteiden määrä (kts. kappale 5.1) kertomusvuonna noudatti hallituskauden rytmiä; hallituksen vaihtumisvuotena määrä oli pieni ja toisena ja kolmantena vuotena suurempi. Hallituksen esityksiä oli kuitenkin vähemmän kuin edellisellä vuonna. Kertomusvuonna ministeriössä oli valmisteilla poikkeuksellisen suuria kokonaisuudistuksia, kuten sote-uudistus ja siihen liittyvä valinnanvapauslainsäädännön valmistelu. Suurten uudistusten valmistelu rajoittaa hallituksen esitysten lukumäärää, vaikka sisällöllisesti työmäärä on suurempi ja valmisteltavien uudistusten yhteiskunnallinen vaikutus on moninkertainen. Ministeriötasolla seurattavat suoritteet, kuten hallituksen esitykset tai kirjalliset kysymykset eivät siis ole yhteismitallisia, joten tuottavuusvertailua ei voi mekaanisesti tehdä seurattavien suoritteiden perusteella.

Ministeriön yhteyteen perustetun itsenäisen viranomaisen STEA:n vaikutuksesta henkilöstömäärä kasvoi noin 10 % edellisestä vuodesta. Resurssilisäys ei siis kohdistunut ministeriön ydintehtäviin, joissa henkilöstömäärä pysyi lähes ennallaan. Näin siitä huolimatta, että laajojen sote-, valinnanvapaus- ja maakuntauudistuksen sekä kärkihankkeiden valmistelu on edellyttänyt ja edellyttää myös jatkossa ministeriöltä hyvin suurta työmäärää.

Valtiovallinnon yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Kieku) käytön osalta jatkettiin käytön tehostamista mm. raportoinnin osalta sekä osana KITI -hanketta siirrettiin matka- ja kululaskujen asiatarkastus Palkeisiin syksyllä 2017.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

Toiminnan taloudellisuuden osalta tarkastellaan seuraavaksi ministeriön kuluja osastoitain ja kululajeittain taulukoissa 3 ja 4. Taulukot 3 ja 4 sisältävät ministeriön toimintamomentin toiminnan kulut lukuun ottamatta sisäisiä kuluja. Lisäksi taulukoissa esitetään VNK:n ilmoittamat ministeriölle kohdistuneet kulut.

Taulukoissa 5 ja 6 esitetään kaikkien momenttien kulut toiminnoittain ilman sisäisiä kuluja. Tukitoiminnot on vyörytetty ydin- ja ohjaustoiminnoille tehdyn työajan perusteella. Lisäksi taulukoissa 5 ja 6 huomioidaan laskennallinen korko.

Tilinpäätösanalyysiluvussa 7 käsitellään myös kuluja kululajeittain. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan kaikkia ministeriön omia toiminnan kuluja kululajeittain, joten VNK:n kuluja ei huomioida tilinpäätösanalyysissä. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan kuitenkin kaikkia kululajeja, jolloin sisäiset kulut ovat mukana. Tilinpäätösanalyysissä toiminnan kuluja tarkastellaan kaikkien momenttien osalta, kun tässä toiminnan taloudellisuutta tarkasteltaessa katsotaan vain toimintamenojen osuutta kuluista.

Taulukko 3: Ministeriön toimintamenojen toiminnan kulut kululajeittain 2015-2017

Ministeriön toimintamenot kululajeittain 1 000 €	2017	2016	2015
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	122	91	305
Henkilöstökulut	27 777	25 485	27 231
Vuokrat	363	58	700
Palvelujen ostot	5 025	3 894	4 726
Muut kulut	1 737	1 513	1 608
VNK	9 563	9 032	6 991
Toiminnan kulut yhteensä	44 587	40 072	41 559

Ministeriön toimintameno momentin toiminnan kulut kasvoivat 4,6 milj. euroa (kasvu 11%). Kasvua tapahtui kaikissa kululajeissa. Merkittävin kasvu (2,3 milj. euroa) tapahtui henkilöstökulujen osalta. Ministeriön henkilöstökuluissa näkyy STEA:n henkilöstön siirtyminen ministeriöön vuoden 2017 alusta. Ilman STEA:n vaikutusta ministeriön henkilöstökulut olisivat laskeneet 0,7 milj. eurolla (muutos 2,7 %).

Palveluiden ostot kasvoivat 1,1 milj. euroa. Palveluiden ostot kasvoivat erityisesti tutkimus- ja asiantuntijapalvelujen osalta. Merkillepantavaa on myös, että VNK:n osuus kuluista kasvoi 0,5 milj. euroa.

Seuraavassa taulukossa toimintameno momentin toiminnan kulut esitetään osastoittain. Kulut on esitetty ministeriön 1.10.2017 tapahtuneen organisaatiomuutoksen jälkeisen rakenteen mukaisesti. Vanhan rakenteen mukainen organisaatio on jaettu mahdollisuuksien mukaan uuden organisaatorakenteen mukaisesti.

Taulukko 4: Ministeriön toimintamenojen toiminnan kulut osastoittain 2015-2017

Ministeriön toimintamenot osastoittain 1 000 €	2017	2016	2015
Ministeriön johto	590	447	636
Johdon tuki	4 965	5 753	5 537
Viestintä	1 476	1 273	1 447
Hallinto	2 890	3 041	3 574
Kiinteistö	0	0	575
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	469	0	0
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 374	3 379	3 516
Hyvinvointi ja palveluosasto	11 409	12 111	13 491
Työ- ja tasa-arvo-osasto	3 720	3 294	3 899
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA)	4 297	0	0
Lääkkeiden hintalautakunta (HILA)	1 835	1 743	1 893
VNK	9 563	9 032	6 991
Toiminnan kulut yhteensä	44 587	40 072	41 559

Toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta on arvioitu ministeriön keskeisten toimintojen eli tehtäväkokonaisuuksien osalta Kieku-järjestelmästä saatavien kustannustietojen pohjalta osastokohtaisen tarkastelun sijasta. Kustannukset perustuvat toiminnoille suoraan kirjattuihin menoihin, työaikakohdennusten perusteella saatuihin henkilötyövuosiin ja työkustannuksiin sekä toimitila- ja tukitoimintojen sekä palkallisten poissaolojen ydin- ja ohjaustoiminnoille jaettuihin kustannuksiin. Kustannuksiin on lisätty valtioneuvoston hallintayksiköstä saadut tiedot sinne siirrettyjen palvelutoimintojen kustannuksista.

Taulukko 5: Kokonaistuottavuus ja tehokkuus 2017

Kokonaistuottavuus, euroa	2017	2016 ¹⁾
Kustannukset (1 000 €)	67 410	63 096
HTV:t (kohdennetut)	506	468
Kustannus (1 000 €/htv)	133	135

Tehokkuus, htv	2017	2016 ¹⁾
Ydintoiminnot	126	66
Ohjaustoiminnot	144	154
Tukitoiminnot (ml. yleishallinto)	98	97
Lomat ja muut palkalliset poissaolot	138	151
Kohdentamaton työ	24	13
Yhteensä	530	481

¹⁾ Vuoden 2016 luvut ovat päivitetty vastaamaan vuoden 2017 lukuja

Taulukko 6: Tukitoimintojen vyörytys ydin- ja ohjaustoiminnoille 2017

Tukitoimintojen vyörytyksen jälkeen ydintoiminnoille	2017				2016 ¹⁾			
	Euroa / 1 000 €	%	Kohdennetut HTV:t	Kustannus 1 000 €/htv	Euroa / 1 000 €	%	Kohdennetut HTV:t	Kustannus 1 000 €/htv
2201: Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy (Ydintoiminto)	7 266,3	27,4 %	31,1	233,9	826,5	4,9 %	3,2	258,3
2202: Sosiaali- ja terveyspalvelut (Ydintoiminto)	812,1	3,1 %	2,4	336,3	1 084,5	6,5 %	3,7	291,5
2203: Lääkehuolto (Ydintoiminto)	-124,5	-0,5 %	10,7	-11,7	87,6	0,5 %	9,0	9,7
2204: Terveydensuojelu sekä säteilyhaittojen, kemikaalien ja geeniteknologian valvonta (Ydintoiminto)	433,7	1,6 %	2,0	216,0	503,2	3,0 %	2,2	223,8
2205: Toimeentuloturva (Ydintoiminto)	17 496,0	66,1 %	75,4	232,0	13 518,3	80,6 %	43,0	314,1
2206: Vakuutusmarkkinoiden toiminta (Ydintoiminta)	124,1	0,5 %	0,4	283,3	246,7	1,5 %	0,8	293,3
2207: Työsuojelu (Ydintoiminto)	44,2	0,2 %	0,2	243,1	87,9	0,5 %	0,4	236,1
2208: Naisten ja miesten välinen tasa-arvo (Ydintoiminto)	422,1	1,6 %	1,4	292,3	425,5	2,5 %	1,4	300,7
4001: Ydintoimintojen tietojärjestelmät	0,0	0,0 %	2,6	0,0	0,3	0,0 %	1,8	0,2
Ydintoiminnot yhteensä	26 474,0	100,0 %	126,3	209,7	16 780,5	100,0 %	65,6	255,7

¹⁾ Vuoden 2016 luvut ovat päivitetty vastaamaan vuoden 2017 lukuja

Tukitoimintojen vyörytyksen jälkeen ohjaustoiminnoille	2017				2016 ¹⁾			
	Euroa / 1 000 €	%	Kohden- netut HTV:t	Kustan- nus 1 000 €/htv	Euroa / 1 000 €	%	Kohden- netut HTV:t	Kustan- nus 1 000 €/htv
5000: Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta (Ohjaustoiminto)	17 685,3	43,2 %	53,7	329,4	18 746,7	40,5 %	53,8	348,5
5100: Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta (Ohjaustoiminto)	4 181,1	10,2 %	14,9	280,1	4 728,5	10,2 %	16,2	291,9
5200: Lainsäädäntöhankkeiden valmistelu ja seuranta (Ohjaustoiminto)	10 763,3	26,3 %	44,4	242,4	11 410,5	24,6 %	47,0	242,8
5300: EU- ja kansainväliset asiat (Ohjaustoiminto)	9 524,5	23,3 %	20,0	475,9	10 056,5	21,7 %	22,4	448,2
5400: Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät (Ohjaustoiminto)	-1 213,6	-3,0 %	11,2	-108,4	1 373,0	3,0 %	14,5	94,4
Ohjaustoiminnot yhteensä	40 940,7	100,0 %	144,2	283,8	46 315,2	100,0 %	154,0	300,8

¹⁾ Vuoden 2016 luvut ovat päivitetty vastaamaan vuoden 2017 lukuja

4.3 Maksullisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Maksullisen palvelutoiminnan tuotot olivat vuonna 2017 yhteensä 6,02 milj. euroa (4,30 milj. euroa v. 2016). Tästä 5,96 milj. euroa (4,22 milj. euroa v. 2016) kertyi nettobudjetoidun toiminnan tuotoista. Suurin vaikutus nettobudjetoitujen tuottojen kasvuun on ollut ministeriössä 1.1.2017 aloittaneen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) toiminnan laskuttamisesta. Bruttobudjetoitu toiminta on ollut vähäistä. Vuoden tuotot olivat 65 831 euroa (81 295 euroa v. 2016). Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat 384 342 euroa vuonna 2017 (51 315 euroa v. 2016) eikä siitä Valtiokonttorin ohjeiden mukaisesti (alle 1 milj. euroa) ole tehty kustannusvastaavuuslaskelmaa. Samasta syystä bruttobudjetoidusta toiminnasta ei ole tehty kustannusvastaavuuslaskelmaa.

Ministeriön bruttobudjetoidut tulot koostuvat ministeriön maksullisista suoritteista annetun asetuksen (STMA 1578/2015) tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista, lähinnä geeni-tekniikan lautakunnan (VNA 1539/2015) ja edellä mainitun ministeriön asetuksen (STMA 1578/2015) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavista suoritteista (STMA 1578/2015) Ministeriön nettobudjetoidut tulot koskevat ministeriön maksuasetuksen (STMA 1578/2015) 2 §:n ja asetuksen liitteessä mainittuja työsuojeluhallinnon julkisoikeudellisia suoritteita, 3 §:n mukaisia markkinasuoritteita, lääkkeiden hintalautakunnan (HILA) tuloja (STMA 1387/2016), Laki arpajaislain muuttamisesta (L 1286/2016) sekä peliriippuvuuden seuranta- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamisesta rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia (L 1047/2001). Vuoden 2017 osalta ei ole laadittu erikseen varainhoitovuoden tavoitteita, koska toiminnan tulee olla kustannusneutraali.

Taulukko 7: Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma

Erillislainsäädäntöön perustuvat maksullisen julkisoikeudelliset suoritteet	RAY-valvonta *)			Rahapeliasiat			Yhteensä		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
	/ 1 000 euroa			/ 1 000 euroa			/ 1 000 euroa		
TUOTOT									
- maksullisen toiminnan muut tuotot	1 591	243	104	1 875	1 845	2 043	3 466	2 088	2 147
- budjettirahoitus (STEA)	3 375						3 375		
Tuotot yhteensä	4 966	243	104	1 875	1 845	2 043	6 841	2 088	2 147
KUSTANNUKSET									
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset									
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	12	2	2	0	0	0	12	2	2
- henkilöstökustannukset	2 928	74	70	39	56	45	2 966	131	115
- vuokrat	203	7	7	0	0	0	203	7	7
- palvelujen ostot	1 107	124	1	6	5	356	1 113	129	357
- muut erilliskustannukset	219	4	0	1 824	1 790	1 637	2 043	1 793	1 637
Erilliskustannukset yhteensä	4 468	211	80	1 869	1 851	2 038	6 337	2 063	2 119
KÄYTTÖJÄÄMÄ	498	31,4	24,0	6,4	-6,4	4,5	505	25,1	28
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista									
- tukitoimintojen kustannukset	534	24	11	0	0	0	534	24	11
- poistot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- korot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- muut yhteiskustannukset	0	7	13	0	0	0	0	7	13
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	534	31	24	0	0	0	534	31	24
Kokonaiskustannukset yhteensä	5 002	243	104	1 869	1 851	2 038	6 871	2 094	2 143
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	-36,1	0,0	0,0	6,4	-6,4	4,5	-29,6	-6,4	4,5
Kustannusvastaavuus-%	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

*) Vuodesta 2017 lähtien Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA)

Muut julkisoikeudelliset suoritteet	Lääkkeiden			Kaikki julkisoik. suor.		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
	/ 1 000 euroa			/ 1 000 euroa		
TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot						
- maksullisen toiminnan myyntituoto	2 486	2 133	2 644	2 486	2 133	2 644
- maksullisen toiminnan muut tuotot	0	0	3	3 466	2 088	2 150
- budjettirahoitus (STEA)				3 375		
Tuotot yhteensä	2 486	2 133	2 647	9 327	4 220	4 795
KUSTANNUKSET						
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset						
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	6	3	23	18	5	25
- henkilöstökustannukset	1 211	1 240	1 215	4 177	1 371	1 330
- vuokrat	126	0	119	328	7	127
- palvelujen ostot	477	178	523	1 590	307	880
- muut erilliskustannukset	76	527	46	2 119	2 320	1 683
Erilliskustannukset yhteensä	1 895	1 948	1 926	8 232	4 010	4 045
KÄYTTÖJÄÄMÄ	591	185	722	1 095	210	750
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista						
- tukitoimintojen kustannukset	221	226	221	755	250	232
- poistot	0	0	0	0	0	0
- korot	0	0	0	0	0	0
- muut yhteiskustannukset	0	0	0	0	7	13
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	221	226	221	755	257	245
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 116	2 173	2 147	8 987	4 267	4 290
Ylijäämä (+) tai Alijäämä (-)	370	-41	501	340	-47	505
Kustannusvastaavuus-%	117 %	98 %	123 %	104 %	99 %	112 %

Nettobudjetoidun toiminnan tuotot kertyivät vuonna 2017 pääsääntöisesti julkisoikeudellisista suoritteista. Julkisoikeudellisten suoritteiden tuottamiselle asetettu kustannusvastaavuustavoite on saavutettu hyvin. Lääkkeiden hintalautakunnan (2,49 milj. euroa) ja peliriippuvuuteen liittyvät (1,88 milj. euroa) maksullisen toiminnan tuotot sekä STEA:n toiminnasta saadut korvaukset (1,59 milj. euroa) muodostivat 98,9 % julkisoikeudellisten suoritteiden tuotoista.

HILA:n kustannusvastaavuus (117 %) on noussut edellisestä vuodesta (98 %). Vuosien 2014–2016 keskimääräinen kustannusvastaavuus on ollut 112,7 %. Vaihtelu aiheutuu toiminnan luonteesta. Tarkasteluvuonna hakemuksia on tullut lautakunnalle 847 (607 v. 2016), keskimääräisen vuosittaisen hakemuskokouksen ollessa n. 700.

Rahapelitoiminnan haittojen ehkäisy- ja seurantatoiminnan tuotot (peliriippuvuus) on noussut edellisestä vuodesta 1,65 %. Ministeriössä tuotettujen suoritteiden bruttobudjetoidut tulot koostuivat ministeriön maksuasetuksen (STMA 1578/2015) 2 §:n tarkoittamista julkisoikeudellisista suoritteista ja geenitekniikan lautakunnan (VNA 1539/2015)

sekä edellä mainitun asetuksen (STMA 1578/2015) 3 §:n tarkoittamista liiketaloudellisiin perusteisiin hinnoiteltavista suoritteista.

Bruttobudjetoitujen ministeriön maksuasetuksen 2 §:n ja 3 §:n tarkoittamien tulojen kohdalla on kysymys vähäisistä ja satunnaisista tuloista, joiden osalta jo tuloarvion laatiminen ja sen toteutumisen ennustaminen on vaikeaa.

Merkittävä osa bruttobudjetoiduista tuloista muodostuu geenitekniikan lautakunnasta 11 950 euroa (20 725 euroa v. 2016) ja Eläke- ja yksityisvakuutusyksikön 28 270 euroa (27 020 euroa v. 2016). Myös näiden yksiköiden tulot ovat vaikeasti ennakoitavia. Bruttobudjetoidussa toiminnassa on toteutettu työajan seuranta vuodesta 2008 lähtien. Toiminnan kannattavuuteen vaikuttaa alentavasti esim. se, että geenitekniikkalain 35 §:n mukaan maksujen perimisestä voidaan myöntää poikkeuksia ja maksu voidaan jättää perimättä osittain tai peräti kokonaan. Em. lainmukaisia hakemuksia tekevät pääosin julkisyhteisöjen yhteydessä toimivat tutkimusryhmät.

4.3.1 Muutokset tilikauteen 2016 verrattuna

Maksullisen toiminnan kokonaistuottokertymä oli 1,72 milj. euroa edellistä tilikautta suurempi. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus oli yhteensä 104 %. Yhteisrahoitteinen toiminta kuten myös bruttobudjetoitu toiminta on ollut niin vähäistä, ettei niitä koskevia kustannusvastaavuuslaskelmia ole kertomuksessa esitetty.

4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2017 vajaa 0,4 milj. euroa. Näin ollen yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2017 osalta; raja laskelmalle on 1 milj. euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoituksesta valtaosa tuli valtionhallinnon ulkopuolelta, pääosin Pohjoismaiden ministerineuvostosta.

5 TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 8: Keskeiset tuotokset vuosina 2015-2017

Keskeiset tuotokset	2017	2016	2015
Esiteltujen säädösten määrä			
-hallituksen esitykset	32	51	29
-HE:iin sisältyvät lait	137	175	112
-valtioneuvoston asetukset	34	30	45
Asetettujen työryhmien määrä	13	23	26
Kirjallisen kysymysten määrä	174	161	145
Asiantuntijakuulemisten määrä eduskunnan valiokunnissa	272	206	145
Uudet kansalaiskirjeet (*	1 440	1 404	1 231
* Uudet asianhallintajärjestelmään avatut asiat, osa saapuneista kansalaiskirjeistä on kirjattu aikaisempina vuosina avatuille asioille			
Julkaisut	18	15	19
Tiedotteet, suomenkieliset	259	263	229
Tiedotteet, ruotsinkieliset	218	235	151
Tiedotteet, englanninkieliset	63	77	19
Tiedotteet, venäjänkieliset	5	5	
Tiedotustilaisuudet ja toimittajatapaamiset	40	97	19
Verkkouutiset, suomenkieliset	135	195	
Verkkouutiset, ruotsinkieliset	80	132	97
Verkkouutiset, englanninkieliset	19	41	
Verkkouutiset, venäjänkieliset	0	0	
Verkkouutisten Yläkulma-tekstiartikkeleita (Yläkulma-artikkelit lopetettiin verkkouudistuksen yhteydessä kesällä 2015)	0	0	10
Verkkosivujen Näkökulma-videoita (Näkökulma-videoiden teko aloitettiin verkkouudistuksen yhteydessä kesällä 2015)	6	17	
Muut tuotetut videot (ei Näkökulma)	199	243	

Vuonna 2017 hallituksen esityksiä annettiin jonkin verran vähemmän kuin edellisenä vuonna. Osa valmistelussa olleista hallituksen esityksistä oli kuitenkin hyvin laajoja ja niihin sisältyi useita lainmuutoksia. Kansanedustajien kirjallisten kysymysten määrä nousi jonkin verran edellisestä vuodesta. Ministeriölle ja ministereille tulleiden kansalaiskirjeiden määrä kasvoi edelleen. Ministeriön asianhallintajärjestelmään kirjattujen ministeriölle saapuneiden kansalaiskirjeiden lisäksi suoraan ministereille tulee runsaasti kansalaisyhteydenottoja, yli 3 000 vuonna 2017. Erityisesti sähköpostitse saapuu runsaasti

yhteydenottoja, ja ne vaativat ministeriöltä paljon työpanosta. Sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet ovat usein kuultavana asiantuntijana eduskunnan valiokunnissa. Valtaosa asiantuntijakuulemisista liittyy sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltujen hallituksen esitysten eduskuntakäsittelyyn, mutta osa liittyy muiden ministeriöiden pääasiallisella valmisteluvastuulla oleviin asioihin tai muihin asioihin kuin hallituksen esityksiin. Asiantuntijakuulemisten määrä on viime vuosina kasvanut.

Sosiaali- ja terveysministeriön viestinnässä korostuivat sosiaali- ja terveystalouden rakennemuutos (sote) sekä siihen liittyvät hallituksen kärkihankkeet, joiden viestintää STM linjasi, koordinoi ja toteutti. Myös muuhun lainsäädäntöön ja hankkeisiin liittyvää viestintää oli runsaasti.

Sote-uudistuksen lainvalmistelusta, toimeenpanosta ja muutostuesta viestittiin laajasti. Uudistuksen sisällöistä laadittiin verkkoaineistoja, videoita, infografiikkaa, dioja, faktolehtiä, tiivistelmiä, tiedotteita ja blogeja. Medialle järjestettiin useita tiedotus- ja taustatilaisuuksia sekä neljä Sote ABC-koulutustilaisuutta. Uudistuksen alueuudistus.fi -verkkosivustolla oli vuoden aikana 1,4 milj. käyntiä ja blogeja luettiin 49 000 kertaa. Sote-uudistuksen mediajulkisuudesta ja sosiaalisen median näkyvyydestä tehtiin vuosianalyysi. Sote-uudistuksesta käytiin vuoden aikana poikkeuksellisen laajaa ja kriittistä yhteiskunnallista keskustelua, joka edellytti tiivistä mediaseurantaa.

Osana muutostukea maakuntien viestijöille ja muutosjohtajille järjestettiin useita viestintän valmennuksia. Sote-uudistuksen valmistelijoille tehtiin uutiskirjeitä, joissa viestittiin ajankohtaisista asioista ja uusista aineistoista. Maakuntien hyvistä käytännöistä teetettiin useita uutisjuttuja. Maakunnille laadittiin suositus väliaikaishallinnon viestintän organisoinnista. Vuoden aikana tuettiin kahden maakuntakierroksen viestintää. Maakunta- ja sote-uudistuksen keskeisen sanaston määrittelytyö käynnistettiin yhteistyössä Selkokeskusten ja Kotimaisten kielten keskuksen kanssa.

Terveyden ja hyvinvoinnin kärkihankkeiden viestintään laadittiin valtakunnalliset linjaukset. Linjauksissa määritellään muun muassa valtakunnallisen ja alueellisen viestintän periaatteet ja vastuut. Kärkihankkeille on luotu yhtenäinen visuaalinen ilme, jossa jokaisella hankkeella on kuitenkin oma, tunnistettava ulkoasu. Jokaiselle kärkihankkeelle luotiin myös oma niin sanottu hanketunnus. Visuaalinen ilme on ohjeistettu, ja se on jaettu aineistopankin kautta valtakunnalliseen käyttöön. Jokaisella kärkihankkeella on omin ehdoin ja menetelmin toimiva viestintäverkostonsa.

Kärkihankkeiden verkkosivuja yhdenmukaistettiin ja täydennettiin. Viestintään luotiin uusia konsepteja: jokaisesta kärkihankkeesta tuotettiin Uutisia alueilta -artikkeleita, jotka tilattiin ammattitoimittajilta, ja I&O-hankkeen maakuntalähtöisyyttä raportit koostetaan Matkakirjeitä maakunnasta -konseptiin. Blogitekstejä on julkaistu sekä hallinnonalan että sen ulkopuolisilla verkkosivuilla.

Yhteistyössä konsernin kesken laadittiin uusi strategia ja organisaation uudistaminen toteutettiin vuorovaikutuksessa henkilöstön kanssa. STM valmisteli vuonna 2018 alkavan Rationaalisen lääkehoidon kampanjaa yhdessä Fimean kanssa ja toteutti Isäaikaa -kampanjan, jotta isät lisäsivät isien perhevapaiden käyttöä. Pääministerin lanseeraaman kansainvälisen tasa-arvopalkinnon viestintää tuettiin materiaalien tuottamisella.

STM täytti sata vuotta 8.11.2017. Juhlavuoden tueksi tuotettiin mm. video, juhlalehti, julisteita ja näyttelyjä sekä tilaisuudet henkilöstölle ja sidosryhmille. STM osallistui myös Suomi100-hankkeeseen. Vuoropuhelua sidosryhmien kanssa lisättiin. STM osallistui Suomi Areenalle ja sidosryhmille tarkoitettu HyväSuomi -kurssi järjestettiin 14. kerran syksyllä. Koko konsernin yhteistyönä valmisteltiin mediabarometrin ja mainetutkimuksen toteuttaminen vuoden 2018 alussa.

Twitteristä tuli yksi viestinnän pääkanavista verkkopalvelujen rinnalle. Ministeriön Twitter-tiliä seuraa 18 400 tilaajaa. Tilaisuuksien suoralähetysten määrä kasvoi, jotta viestit tavoittavat myös alueelliset toimijat. Uutisten mobiiliin välittämiseen suunniteltiin sovellus konsernin yhteistyönä.

Visuaalinen viestintä moninkertaistui, kun infografiikka, videoita ja muita visuaalisia tuotteita tehtiin johtamisen, päätöksenteon, toimeenpanon ja tiedonvälityksen tueksi. Visuaalinen ilme ja ilmettä kantavat tuotteet uudistettiin raikkaiksi, moderniksi ja ihmislähtöisiksi STM:n omana työnä. Vuoden aikana valmisteltiin myös konsernin viestinnälle yhteiset linjaukset, joilla tuetaan mm. strategian toimeenpanoa ja konsernin yhteisiä teemoja.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Ministeriön palvelukyvyn sekä suoritteiden laadun turvaamiseksi konserniohjauksen ja yhteistyön uudistamista sekä kokonaisarkkitehtuurityötä jatkettiin suunnitelman mukaisesti. Ministeriön hankehallintaa vahvistettiin. Hallituksen kärkihankkeiden ja projektien tueksi otettiin systemaattisesti käyttöön hankesalkkuväline. Lakisalkun eli lainsäädännön valmistelun sähköisen hallintavälineen käyttö vakiinnutettiin. Uudet hallintavälineet mahdollistivat ministeriön johdolle säännöllisen, aiempaa paremman kärkihankkeiden ja lainsäädäntöhankkeiden etenemisen seurannan.

Lainvalmistelun laadun varmistamiseksi ministeriö järjesti valmistelijoille säädösvalmistelu-koulutusta muun muassa EU-säädösvalmistelusta, kansainvälisistä ihmisoikeusso-pimuksista, Ahvenanmaan maakunnan ja saamelaiskysymysten huomioimisesta sekä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista. Viimeksi mainitusta valmistui opas valtioneuvoston säädösvalmistelijoiden käyttöön.

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi syksyn 2017 aikana lausunnon kahdesta ministeriön esittelyvastuulla olevasta esitysluonnoksesta. Molemmista esityksistä arviointineuvosto totesi, että esitykset sisältävät kattavan kuvauksen nykytilasta, esityksen tavoitteista, kohderyhmästä ja ehdotetuista toimenpiteistä. Esitysluonnokset sisälsivät arviointineuvoston mukaan myös yleisen kuvauksen lakiesityksen potentiaalisista vaikutuksista. Keskeisimpinä kehittämiskohteina arviointineuvosto totesi esityksissä muun muassa arvioinnin perusteiden ja taustalaskelmien paremman kuvaamisen sekä vaihtoehtoisten mallien arvioinnin täydentämisen. Lausuntojen pohjalta esityksiä on mahdollisuuksien rajoissa täydennetty.

Lainvalmistelun laatu nousi esiin vuoden lopulla myös julkisuudessa, kun muun muassa oikeuskansleri kiinnitti huomiota asiaan. Vuonna 2017 ministeriössä oli valmisteilla poikkeuksellisen suuria kokonaisuudistuksia, näistä huomattavan laajana etenkin sote-uudistus ja siihen liittyvä valinnanvapauslainsäädännön valmistelu. Kokonaisuudistusten valmistelusta huolimatta vuonna 2017 annettiin 32 hallituksen esitystä. Lainvalmistelun laadun ylläpito on siten käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa ollut erityisen haasteellista.

6 HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN

Taulukko 9: Ministeriön virat vuosina 2015-2017

Virat:	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015
Johto ja erillisyyksiköt	92	42	42
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	18		
Hallinto- ja suunnitteluosasto	-	76	77
Vakuutusosasto, 1.9.2017 alkaen Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	62	62	61
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen osasto	-	64	65
Sosiaali- ja terveysterveyspalveluosasto	-	58	59
Hyvinvointi- ja palveluosasto (*)	156		
Työsuojeluosasto, 1.9.2017 alkaen työ- ja tasa-arvo-osasto	72	55	58
Yhteensä	400	357	362

* Sisältää ministeriön yhteydessä toimivan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen, jossa on 46 virkaa

Ministeriössä toteutettiin 1.9.2017 alkaen organisaatiouudistus, jossa uudistettiin osasto- ja erillisyyksikkörakenne. Perustettiin sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto, jonne siirrettiin virkoja muilta osastoilta ja perustettiin jonkin verran uusia virkoja. Sinne on sijoitettu myös sote-valmistelun muutostuki ja suuri osa muustakin sote-uudistuksen valmistelun määräaikaisista tehtävistä. Lakkautettiin hallinto- ja suunnitteluosasto, jonka tehtävistä pääosa siirrettiin uusiin kansliapäällikön alaisiin erillisyyksikköihin johdon tuki - yksikköön ja hallintoyksikköön. Tasa-arvoasiat ja eräitä muita tehtäviä siirrettiin työsuojeluosastolle, jonka nimi muutettiin työ- ja tasa-arvo-osastoksi. Pääosa sosiaali- ja terveysterveyspalveluosaston ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston tehtävistä koottiin hyvinvointi- ja palveluosastolle, jonka yhteydessä toimii myös ministeriön yhteyteen rahoitusyhteyden yhteydessä perustettu Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. Vakuutusosastolle koottiin laajemmin sosiaaliturvaan liittyviä tehtäviä ja sen nimi muutettiin sosiaaliturva- ja vakuutusosastoksi.

Ministeriön virkojen määrä kasvoi vuoden 2016 lopusta 43:lla. Kasvu aiheutuu pääosin ministeriön yhteyteen perustetusta itsenäisestä viranomaisesta STEA:sta. Ministeriössä on edelleen vuonna 2017 lakkautettu ja muutettu avoimeksi tulleita virkoja vuonna 2015 tehdyn virkarakenteen kehittämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on sopeuttaa pysyvät henkilöstömenot vastaamaan käytettävissä olevaa määrärahaa. Samaa aikaan suunnattiin myös voimavaroja uusiin ja kasvaviin tehtäväalueisiin. Valtaosa uusista voimavaroista on ollut määräaikaisia virkasuhteita nykyisen hallituksen suurten hankkeiden, erityisesti sote- ja maakuntauudistuksen ja kärkihankkeiden valmistelutehtäviin, joten nämä lisävoimavarat eivät näy virkojen määrässä. Niin sanotun hiljaisen tiedon siirtämistä tuettiin perustamalla vähäksi aikaa osin päällekkäinen virka ja lakkautta-

malla eläkkeelle jäävän virka sitten kun se vapautuu. Vuoden aikana perustettiin ministeriön tehtäviin kahdeksan uutta virkaa ja lakkautettiin yksitoista virkaa. Osa lakkauteista viroista oli jo ennestään avoimia. STEA:an yhteydessä ministeriöön tuli vuoden alussa 47 uutta virkaa, joista yksi vähennettiin vuoden aikana.

Taulukko 10: Ministeriön henkilöstövoimavarat vuosina 2015-2017

Henkilöstövoimavarat	2017	2016	2015
Henkilöstön määrä			
lkm 31.12	439	392	387
naiset	349	304	294
miehet	90	88	93
htv	433	379	390
naiset	335	291	298
miehet	98	88	92
Määräaikaisten määrä			
lkm 31.12	119	90	83
naiset	99	75	64
miehet	20	15	19
%-osuus henkilöstöstä 31.12	27	23	21
Osa-aikaisten määrä			
lkm 31.12	29	25	36
naiset	24	21	28
miehet	4	4	8
%-osuus henkilöstä 31.12	7	6	9
Keski-ikä 31.12	48	50	50
naiset	48	49	49
miehet	49	52	51
Sukupuolijakauma, naiset/miehet %-osuus	79/21	78/22	76/24
johto [1]	66/34	56/44	55/45
esittelijät	76/24	73/27	70/30
avustava henkilöstö	95/5	96/4	96/4
Koulutustaso, indeksiluku	6	6	6
naiset	6	6	6
miehet	7	7	7
Kokonaispoistuma [2]	19	14	26
Tulovaihtuvuus [3]	28	14	12
Sairauspoissaolot, pv/htv [4]	7	8	9
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, % henkilöstöstä	0	0	0
Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä	65	64	65
Henkilöstökoulutus,			
pv/htv	2	2,5 (6)	4
euroa/htv (7)	727	682	883
Työterveyshuolto, euroa/htv (8)	653	632	768
Työtyytyväisyysindeksi	71	73	73

[1] Valtiosihteerit, kansliapäällikkö, osastopäälliköt ja tulosryhmän päälliköt, alivaltiosihteerit ja muutosjohtaja

[2] Palveluksesta eronneet ja palkattomalla virkavapaalle siirtyneet, %-osuus edellisen vuoden lopun henkilöstöstä

[3] Palvelukseen otetut uudet henkilöt ja palkattomalta virkavapaalta palanneet, %-osuus edellisen vuoden lopun henkilöstöstä

[4] Sisältää tapaturmapoissaolot

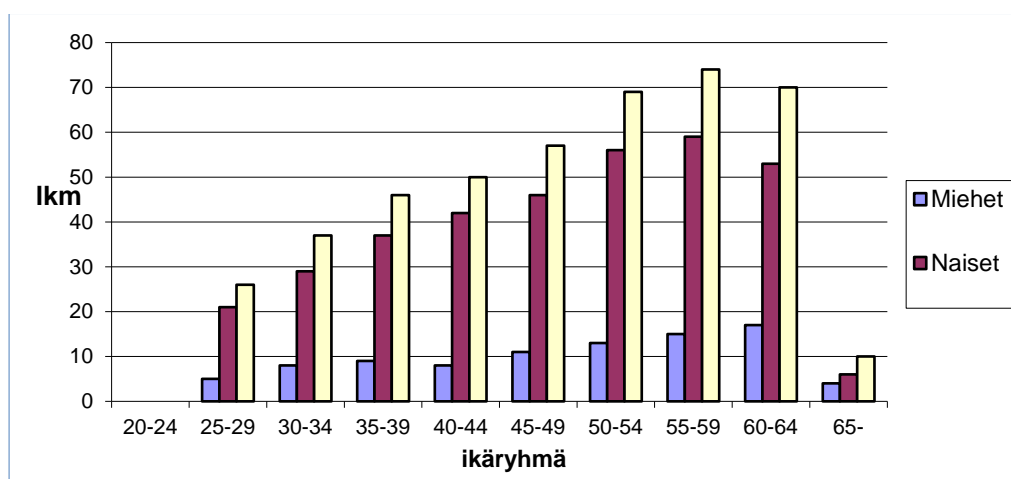
[5] Sisältää myös työkyvyttömyyseläkkeet

[6] Laskentaperuste muuttunut, aiemmin pv=6 tuntia, vuodesta 2016 pv=7,25 tuntia

[7] Valtioneuvoston hallintoyksikön vastuulle siirtyneen koulutuksen osalta laskennallinen jyvitys ministerioille

[8] Kelan palautuksen jälkeen

Kuva 1: Henkilöstö ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan vuonna 2017

Ministeriön henkilöstön määrä vuoden kasvoi selvästi edellisestä vuodesta. Valtaosa lisäyksestä aiheutui Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (STEA) perustamisesta ministeriön yhteyteen. Henkilöstöä oli vuoden lopussa 47 enemmän kuin edellisen vuoden lopussa, ja henkilötyövuosia oli 54 edellistä vuotta enemmän. Ministeriöön nimitettiin edelleen lisää projektihenkilöstöä määräaikaisiin tehtäviin (sote- ja maakuntaudistus, hallituksen kärkihankkeet). Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaation ja tiedonhallinnan tehtäviä vahvistettiin sekä uusilla viroilla että projektihenkilöillä.

Määräaikaisten osuus henkilöstöstä kasvoi selvästi edellisestä vuodesta. Erityisesti määräaikaisen projektihenkilökunnan määrä kasvoi.

Osa-aikaisten osuus pysyi lähes edellisen vuoden tasolla. Se on ollut pitkään selvästi korkeampi kuin ministeriöissä keskimäärin. Osa-aikatyössä oli vuoden lopussa 7 % henkilöstöstä, 29 henkilöä. Valtaosa osa-aikatyötä tekevistä on nimitetty kokoaikatyöhön, mutta he ovat osa-aikaisesti virkavapaana. Suurin ryhmä osa-aikatyötä tekevistä on osittaisella hoitovapaalla olevat, joita oli 11 henkilöä. Osa-aikaeläkkeellä oli 9 henkilöä. Osa-aikatyö oli naisilla vähän yleisempää kuin miehillä.

Ministeriön keski-ikä on ollut pitkään korkeampi kuin ministeriöissä keskimäärin. Vuonna 2017 keski-ikä laski yli vuodella 48,3 vuoteen. STEA:n henkilöstö on keskimäärin nuorempaa kuin muu ministeriön henkilöstö, mikä laski keski-ikää. Miesten keski-ikä on edelleen korkeampi kuin naisten, mutta ero pieneni selvästi runsaaseen vuoteen. Suurin ikäryhmä oli 55–59 -vuotiaat, mutta lähes yhtä paljon on 60–64 -vuotiaita ja 50–54 -vuotiaita. Myös nuoremmissa ikäryhmissä erityisesti 30-vuotiaista lähtien on runsaasti virkamiehiä. Ikärakenne on tasoittunut edellisistä vuosista. Vuoden lopussa ministeriön

palveluksessa oli 10 vähintään 65 vuotta täyttänyttä –kolme vähemmän kuin vuotta aiemmin. Alle 30-vuotiaita oli vuoden lopussa 26 henkilöä – kuusi enemmän kuin vuotta aiemmin.

Naisten osuus johtotehtävissä ja asiantuntijatehtävissä oli selvästi suurempi kuin edellisenä vuonna. Selvä enemmistö johtajista on naisia (66 %). Asiantuntijatehtävissä naisia on selvästi enemmän kuin miehiä (76 %) ja naisten osuus kasvoi edelleen 3 prosenttiyksikköä vuoden aikana. Avustavissa tehtävissä toimivista lähes kaikki (95 %) ovat naisia sen jälkeen kun kiinteistö- ja virastopalvelutehtävät siirrettiin valtioneuvoston hallintoyksikköön. Naisten osuus koko henkilöstöstä kasvoi edelleen ja oli 79 %.

Kaikissa ikäryhmissä naisia on enemmän kuin miehiä. Tasaisin sukupuolijakauma on kahdessa ylimmässä ikäryhmässä, joista yli 65-vuotiaissa naisia on 60 % ja 60–64 -vuotiaissa 76 %.

Ministeriön henkilöstön kokonaispoistuma oli vuonna 2015 poikkeuksellisen suuri organisaatiouudistuksiin (valtuutettujen siirto, valtioneuvoston hallintoyksikön perustaminen) liittyvien virkasiirtojen vuoksi, mutta palasi vuonna 2016 aiempien vuosien tasolle ja nousi hieman vuonna 2017 Ministeriön ikärakenteen seurauksena eläkkeelle jää lähi-vuosina edelleen runsaasti henkilöitä. Tulovaihtuvuus oli STEA:n perustamisen myötä edellistä vuotta selvästi suurempi, vaikka kaikkia avoimeksi tulleita virkoja ei säästösyistä täytetty. Tulovaihtuvuutta kasvatti myös määräaikaisen projektihenkilöstön palkkaaminen.

Sairauspoissaolojen määrä väheni selvästi edellisestä vuodesta. Sairauspoissaoloja oli 6,8 pv/htv, lähes 1,5 pv/htv vähemmän kuin edellisenä vuonna. Etenkin pidemmät, yli 130 päivän sairauspoissaolot vähenivät.

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä oli 64,5 vuotta, vuoden korkeampi kuin edellisenä vuonna. Vanhuuseläkkeelle jäi 19 henkilöä - kahdeksan enemmän kuin edellisenä vuonna - ja työkyvyttömyyseläkkeelle kaksi henkilöä. Vanhuuseläkkeelle siirtymisen keski-ikä oli 64,8 vuotta, joka sekin oli vähän korkeampi kuin edellisenä vuonna. Eläkkeelle jääneistä kaksi työskenteli valtion virkamiesten yleiseen eroamisikään 68 vuoteen saakka.

Henkilöstökoulutukseen käytettiin työpäiviä vähän vähemmän, mutta määrärahaa vähän enemmän kuin edellisenä vuonna. Koulutukseen käytetyn työajan laskentaperuste on muuttunut toissa vuonna, joten aiemmat luvut eivät ole vertailukelpoisia. Kustannusten vertailua aiempiin vuosiin vaikeuttaa se, että valtioneuvoston hallintoyksikkö ei ole seurannut sen vastuulle siirtyneen koulutusten kustannuksia ministeriöittäin.

Työterveyshuollon kustannukset henkilötyövuotta kohden olivat edellisen vuoden tasolla. Ministeriön työtyytyväisyysindeksi oli marraskuussa 2017 tehdyssä kyselyssä 70,8. Se oli jonkin verran alempi kuin edellisellä kerralla syyskuussa 2016. Työtyytyväisyys on samaa tasoa kuin valtiolla keskimäärin.

7 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

7.1 Rahoituksen rakenne

Vuoden 2017 sosiaali- ja terveysministeriön käytettävissä olleet siirtomäärärahat olivat edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 846,5 milj. euroa (551,1 milj. euroa vuonna 2016). Arvio- ja kiinteitä määrärahoja ministeriöllä oli käytettävissä 12 951 milj. euroa (12 364 milj. euroa vuonna 2016). Näin ollen määrärahaa oli kokonaisuudessaan käytettävissä yhteensä 13 797 milj. euroa (12 364 milj. euroa vuonna 2016). Käytettävissä olevat määrärahat lisääntyivät 12 %.

Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 12 772 milj. euroa (12 304 milj. euroa vuonna 2016). Määrärahaa siirrettiin seuraavalle vuodelle 110 milj. euroa, joka oli 28,5 milj. euroa ja 35 % enemmän, kuin edellisenä vuotena (81 milj. euroa vuonna 2016). Seuraavaksi esitetään suurimmat muutokset momentteittain.

7.2 Talousarvion toteutuminen

Tilinpäätöksessä peruutetut siirretyt määrärahat on esitetty tilinpäätöksen liitteellä 4. Peruutettuja siirrettyjä määrärahoja oli yhteensä 1,4 milj. euroa, kun edellisenä vuonna niitä oli 2,0 milj. euroa. Peruttavat määrärahat muodostuivat pääasiassa momentin 33.60.31 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tuki ja erät muut menot momentin vuoden 2015 perustusta määrärahasta 0,6 milj. euroa ja vuoden 2016 perustusta määrärahasta 0,5 milj. euroa.

Momentin 33.01.01 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenojen käyttö kasvoi 2,6 milj. eurolla (kasvu 9 %). Toimintamenojen kasvu aiheutui pääasiassa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) siirtymisestä ministeriön kirjanpitoyksikköön vuoden 2017 alusta. STEA:n vaikutus toimintamenojen kasvuun oli n. 3,4 milj. euroa. Lisäksi ministeriössä jatkettiin etupainotteisesti ns. sopeutusohjelmaa menotason sopeuttamiseksi hallitusohjelman mukaisten määrärahaileikkausten edellyttämälle tasolle, joten toimintamenoja siirtyi 8,8 milj. euroa seuraavalle vuodelle. Siirtyvä erä oli n. 0,4 milj. euroa suurempi kuin edellisenä vuotena.

Momentin 33.01.02 Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenoja siirrettiin seuraavalle vuodelle 0,74 milj. euroa, joka on noin kolminkertainen edelliseen vuo-

teen verrattuna. Vastaavasti momentin 33.01.03 Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenoja siirrettiin 1,8 milj. euroa, joka on 0,6 milj. edellistä vuotta enemmän. Molempien muutoslautakuntien kasvaneet siirtyvät erät aiheutuvat vuoden 2017 toisesta lisätalousarviosta, jossa lautakuntien toimintamenojen käytettävissä olevia määrärahoja kasvatettiin. Suurempi toimintamenojen tarve aiheutuu mm. lautakuntien yhdistämisestä aiheutuneista kertaluonteisista menoista. Lautakunnat yhdistyivät omaksi erilliseksi kirjanpitoyksikökseen vuoden 2018 alusta.

Momentin Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät, 33.01.25, määrärahojen käyttö 0,7 milj. euroa tilivuonna 2017 oli puolet edelliseen vuoteen verrattuna ja määrärahojen käyttö kohdentui pääasiassa edellisten vuosien siirtomäärärahoihin. Momentille osoitetun määrärahan aikaisempien vuosien siirtymä on johtunut Kanta-palveluiden käytön suunniteltua hitaammasta laajenemisesta. Sosiaalihuollon kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden rakentaminen ja sote-uudistuksen toimeenpanon kulut kohdentuvat pääasiallisesti vuodelle 2018 ja myöhemmille vuosille.

Momentin 33.03.31 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen määrärahaa käytettiin 2017 aikana 15,2 milj. euroa. Momentilla oli käytettävissä 30,0 milj. euroa, joten seuraavalle vuodelle siirtyi 50 % käytettävissä olleista määrärahoista (siirtyvät 14,8 milj. euroa). Aikaisempaan vuoteen verrattuna määrärahojen käyttö kuusinkertaistui, joka johtuu kärkihankkeiden käynnistymisestä vuoden 2017 aikana. Hankkeet ovat lähteneet käyntiin ja edenneet vuoden aikana hyvin. Maksatukset ovat toteutuneet viiveellä.

Eräät erityishankkeet momentille 33.03.63 osoitetusta määrärahasta siirtyi 12,4 milj. euroa (10,7 milj. euroa edellisenä vuotena). Tämä johtui edelleen sekä useampivuotisten hankkeiden menojen jaksotuksesta että varautumisesta hallituskauden hankkeisiin tilanteessa, jossa momentin kohdennettavissa olevaa määrärahaa vähennetään tulevana vuosina.

Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon momentin 33.10.50 käyttö väheni 16 % (vähennys 1,7 milj. euroa) edelliseen vuoteen verrattuna. Momentin käytön pienentyminen aiheutui syntyneiden ja adoptoitujen lasten määrän alenemisesta.

Momentin 33.10.54 Asumistuki määrärahan lisäys 191 milj. eurolla aiheutui pääosin opiskelijoiden siirtymisestä 1.8.2017 alkaen asumislisältä yleisen asumistuen piiriin.

Momentin 33.20.50 Valtionosuus ansiopäivärahasta menojen vähentyminen 141 milj. eurolla (13 %) johtuu mm. siitä, että omavastuu-aikaa nostettiin viidestä päivästä seitsemään päivään. Lisäksi yleisen työllisyystilanteen parantuminen on vähentänyt ansiopäivärahamenoja.

Momentin 33.20.51 Valtionosuus peruspäivärahasta menojen väheneminen 52 % edellisestä vuodesta (vähennys 92 milj. euroa) aiheutuu mm. työttömyysvakuutusrahaston (TVR) perusturvaan tilitettävän työttömyysvakuutusmaksun kertymän kasvusta, joka johtui palkkatulon kasvusta ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun noususta 1,6

%.iin. Lisäksi yleisen työllisyystilanteen parantuminen on vähentänyt peruspäivärahamenoja.

Momentin 33.20.55 Valtionosuus aikuiskoulutustuesta menot laskivat 35,7 milj. eurolla (41 %). Vähennys aiheutuu maksettujen päivien huomattavasta laskusta. 1.8.2017 lähtien valtio on rahoittanut vain yrittäjien aikuiskoulutustuen, ei enää palkansaajien aikuiskoulutustukea. Aikuiskoulutustuen kestoaikaa on myös lyhennetty ja tuen perustasoa laskettu.

Valtionosuus vuorotteluvapaasta momentin 33.20.56 menot lähes puolittuivat (40 % edellisestä vuodesta) 19 milj. euroon. Määrärahan pienentyminen johtuu vuorotteluvapaan ehtoihin tehdyistä muutoksista, jotka astuivat voimaan vuoden 2016 alusta. Työhistoriaedellytys muuttui tuolloin 20 vuodeksi aikaisemman 16 vuoden sijaan. Samalla vuorotteluvapaan enimmäiskesto muutettiin enintään 180 päivään.

Momentin 33.30.60 Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista menot kasvoivat 792 milj. eurolla (69 %), joka johtui pääasiassa kilpailukykysojimuksessa sovitusta työnantajien sairausvakuutusmaksun alenemisesta 0,94 prosenttiyksiköllä sekä pienituloisten päivärahamaksun poistamisesta.

Momentin 33.40.52 Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista menot lisääntyivät 54,8 milj. eurolla (40 %). Menojen lisäys johtuu mm. maksutulojen pienentymisestä ja vakuutettujen lukumäärän vähentymisestä sekä eläkemenojen kasvusta.

Momentilta 33.40.53 Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä käyttö on lisääntynyt 6,8 milj. eurolla edelliseen vuoteen verrattuna (kasvu 213 %). Valtion korvaus on maksettu aikaisemmin vuoden viiveellä. Vuonna 2017 on siirrytty menettelyyn, jossa valtio maksaa osuutensa ennakkona kuluvan vuoden aikana, joten 2017 talousarvioon varattu määräraha koskee sekä 2016 vuoden että 2017 vuoden korvauksia.

33.50.50 Rintamalisien momentin menot pienenevät n. 4 milj. eurolla (muutos 21 %) veteraanien määrän vähentymisestä johtuen.

Momentti 33.60.38 Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin on uusi momentti vuodelle 2017. Momentin käyttö oli 2,6 milj. euroa, kun määrärahaa siirretään seuraavalle vuodelle 27,4 milj. euroa. Vuoden 2017 joulukuussa momentilta tehtiin 13,6 milj. euron edestä valtionavustuspäätöksiä palvelusetelikokeiluiden laajennuksiin sekä uusiin palvelusetelikokeiluihin. Kyseiset valtionavustusrahat siirtyvät LSAVIN käyttöön maksatusta varten ja maksatus alkaa vuoden 2018 aikana. 10 milj. euroa on varattu Kelan käyttöön valtakunnallista tietojärjestelmäkehittämistä varten.

Rokotteiden momentti 33.70.20 siirrettiin kokonaisuudessaan (27 milj. euroa) seuraavalle vuodelle 2018. Vuodelle 2017 varattiin rahaa vesirokkorokotusohjelman käynnistämiseen. Käytännössä rokotetoimitukset jakautuvat kuitenkin useammalle vuodelle ja

tämä tulee pienentämään ylijäämää. Myös pandemiarokotteen ostovaruussopimuksen kilpailutus käynnistyy helmikuussa 2018 ja kilpailutuksen kustannukset voivat ylittää pandemiarokotuksiin varatun summan.

Momentin 33.80.41 Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalveluiden kustannuksiin käyttö 1,4 milj. euroa oli n. 0,9 milj. euroa edellistä vuotta vähemmän (muutos 40 %). Määrärahan tarve oli ennakoitua vähäisempi siitä syystä, että osa korvauksista katettiin edellisen vuoden palautuksilla.

33.80.50 turkistuottajien lomituspalveluiden hallintomenot olivat n. 16 milj. euroa ja määrärahaa siirretään seuraavalle vuodelle 1,0 milj. euroa. Momentille myönnettiin vuoden viimeisessä lisätalousarviossa lisämiljoona, joka myönnetään Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen käyttöön v. 2018.

Ministeriöllä oli edellisten vuosien tapaan käytössään edellisiltä vuosilta tuoreutuneita EU-rakennerahastojen myöntämisvaltuuksia ja niistä aiheutuvia maksatuksia työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan momentilla 32.50.64. Vuonna 2017 hankkeet edistyivät edellisvuotta nopeammin ja momentin käyttö kasvoi 3,7 milj. euroa.

Momentin 33.03.25 Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus vuoden 2017 määrärahoista 5,2 milj. euroa siirtyy vuodelle 2018. Tästä summasta on kiinnitetty valtionavustuksiin ja toimeksiantosopimuksiin noin 3 milj. euroa. Noin 2 milj. euroa on tarkoitus kiinnittää genomikeskuksen tiedonhallinnan ratkaisuja tukeviin hankkeisiin ja tähän liittyvään puitesopimukseen vuoden 2018 alussa.

7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Sosiaali- ja terveysministeriön kirjanpitoyksikön tilikauden 2017 kulujäämä oli 12 967 milj. euroa, joka on 1 405 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Merkittävimmin kulujäämän määrään vaikutti siirtotalouden kulujen kasvu 1 445 milj. euroa. Verot ja veronluonteiset maksut (Veikkauksen tuotto) kasvoivat 39,5 milj. eurolla. Rahoitustuotot (Alkon osingot) laski 10 milj. eurolla edelliseen vuoteen verrattuna.

Kirjanpitoyksikön tuotto- ja kululaskelma muodostuu ministeriön, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan sekä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan tapahtumista. Kirjanpitoyksikössä kaikki toiminnan tuotot kertyivät ministeriölle. Toiminnan kulujen kehittymistä on kuvattu jäljempänä kunkin viraston osalta erikseen.

Toiminnan tuotot, 6,8 milj. euroa, sisälsi kasvua 26 % edelliseen vuoteen verrattuna. Maksullisen toiminnan tuotot 6,0 milj. euroa sisälsi kasvua 40 % (1,7 milj. euroa) edelliseen vuoteen verrattuna. Ministeriön toiminnan tuotot aiheutuvat 89 % (80 % edellisenä

vuonna) maksullisen toiminnan tuotoista. Maksullisen toiminnan tuottojen muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna on tarkasteltu edellä luvussa 4.3. Muut toiminnan tuotot 0,8 milj. euroa laski 30 % (0,3 milj. euroa) edelliseen vuoteen verrattuna. Noin puolet 0,5 milj. euroa muun toiminnan tuotoista koostuu yhteistoiminnan kustannusten korvauksia EU:lta, valtion virastoilta ja laitoksilta sekä muilta tahoilta. Loput muun toiminnan tuotoista aiheutui pääasiassa Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamista yhteisrahoitteisista hankkeista, joista suurin osa päättyi vuoden 2017 aikana. Yhteisrahoitteisten tuottojen osuus oli 0,3 milj. euroa.

Toiminnan kulut olivat 63,9 milj. euroa vuonna 2017. Kulut kasvoivat 6,7 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna. Kasvua tapahtui kaikissa kulueryissä. Merkittävimmin kasvoivat henkilöstökulut (kasvu 2,5 milj. euroa) ja sisäiset kulut (kasvu 2,8 milj. euroa).

Henkilöstökulut 36,0 milj. muodostivat 56 % kirjanpitoyksikön kuluista, kun edellisenä vuonna henkilöstökulut muodostivat 59 % kuluista.

Vuonna 2017 palvelujen ostoihin käytettiin 10,1 milj. euroa ja sisäisiin kuluihin kirjattaviin eriin 10,9 milj. euroa. Yhteensä näiden kolmen kulueryän osuus toiminnan kuluista oli edellisen vuoden tasolla 89 %.

Seuraavaksi toiminnan kuluja tarkastellaan tarkemmin virastoittain, ministeriön ja lautakuntien osalta erikseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan kulut

Taulukko 11: Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan kulut 2016-2017

STM toiminnan kulut, 1 000 €	2017	2016	Muutos €	Muutos %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	134	95	40	42 %
Henkilöstökulut	29 798	27 063	2 735	10 %
Vuokrat	417	135	281	208 %
Palvelujen ostot	9 355	8 586	768	9 %
Muut kulut	5 573	5 069	504	10 %
Poistot	5	5	0	0 %
Sisäiset kulut	10 909	8 082	2 828	35 %
Toiminnan kulut yhteensä	56 191	49 035	7 155	15 %

Toiminnan kulut kasvoivat poistoja lukuun ottamatta kaikkien kululajien osalta. Kulujen kasvu aiheutuu pääasiassa kärkihankemomentin 33.03.31 käytön kasvusta (kasvu 12,7 milj. euroa) vuoden 2017 aikana.

Prosentuaalisesti merkittävimmin kasvoivat vuokrat (208 %) sekä aine ja tarvikeostot (42 %), mutta molempien kululajien osuus kokonaisuudesta on vähäinen. Vuokrat sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat ovat pääasiassa siirtyneet Valtioneuvoston kanslian yhteiseen hallintoyksikköön vuonna 2015. Tämän jälkeen näiden kululajien merkitys on laskenut

ministeriössä ja niissä tapahtuvat muutokset näyttävät prosentuaalisesti suurilta. Näiden kululajien yhteinen kasvu on 0,3 milj. euroa ja se on kaikesta kasvusta alle 5 %.

Euromääräisesti suurin kasvu tapahtui sisäisten kulujen osalta, jossa kasvu oli 2,8 milj. euroa. Sisäiset kulut sisältävät yhteistoiminnan kustannusten korvauksia ja yhteisrahoitteen toiminnan rahoitusosuuksia valtion virastoille ja laitoksille. Valtaosa suorituksista maksettiin aikaisempien vuosien tapaan Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle. Kasvu aiheutuu pääasiassa EU rakennerahastoihin liittyvien hankkeiden kasvusta (TEM:n momentti) sekä kärkihankerahan (33.03.31 momentti) käytön lisääntymisestä.

Myös henkilöstökulut kasvoivat merkittävästi vuonna 2017. Henkilöstökuluissa kasvu oli suurinta toimintamenoissa, joiden henkilöstökulut kasvoivat 2,2 milj. euroa. Toimintamenojen henkilöstökulut kasvoivat pääasiassa STEAn siirtymisestä ministeriön yhteyteen. Ilman STEAn vaikutusta toimintamenojen henkilöstökulut olisivat laskeneet edelliseen vuoteen verrattuna, kuten luvussa 4 on tarkemmin esitetty.

Palvelujen ostot kasvoivat 0,8 milj. euroa. Kasvu aiheutui pääasiassa kärkihankkeiden käynnistymisestä vuoden 2017 aikana.

Muiden kulujen kasvu oli 0,5 milj. euroa. Kasvu aiheutui pääasiassa ulkomaille tehdyistä jäsenmaksujen kasvusta (kasvu 0,3 milj. euroa.). Myös matkustus lisääntyi etenkin kärkihankkeiden osalta (kasvu 0,2 milj. euroa).

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan kulut

Taulukko 12: TTLK toiminnan kulut 2016-2017

TTLK toiminnan kulut, 1 000 €	2017	2016	Muutos €	Muutos %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	14	23	-10	-41 %
Henkilöstökulut	1 991	2 271	-280	-12 %
Vuokrat	284	285	-1	0 %
Palvelujen ostot	253	289	-36	-12 %
Muut kulut	0	1	0	0 %
Toiminnan kulut yhteensä	2 542	2 869	-327	-11 %

Toiminnan kulut laskivat kaikkien kululajien osalta. Laskua edelliseen vuoteen oli yhteensä 11 %. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä palvelujen ostojen osalta lasku johtui pääosin sähköisen asianhallintajärjestelmän tuomasta muutoksesta kulurakenteeseen, jonka myötä paperi- ja tulostustarvikkeiden kustannukset laskivat ja lähettipalvelujen käytöstä luovuttiin. Henkilöstökulujen osalta lasku johtui poikkeuksellisen suuresta vaihtuvuudesta ja uusien työntekijöiden rekrytointivaikeuksista. Vuokrien ja muiden kulujen osalta kustannukset säilyivät lähes ennallaan.

Vuonna 2017 TTLK:lle myönnettiin lisämäärärahaa ensimmäisessä lisätalousarviossa 0,1 milj. euroa muutokustauxuksiin ja kolmannessa lisätalousarviossa 0,4 milj. euroa

yhdistymis- ja ruuhkanpurkukustannuksiin. Lisämäärärahan myöntöajankohta ja kustannusten ajoittuminen johtivat siihen, että lisämääräraha jäi pääosin käyttämättä vuoden 2017 puolella.

Vuoden 2017 aikana TTLK:ssa valmisteltiin lautakuntien yhdistämistä ja toimitilojen supistamista. Nämä vaativat melko paljon henkilöresursseja, mikä heijastui omalta osaltaan päätöstuotantoon ja mahdollisuuksiin purkaa syntynyttä ruuhkaa. Henkilöstövaajeesta, päätösmääristä ja käyttämättömistä kohdennetuista lisämäärärahoista johtuen TTLK:ssa siirtyi poikkeuksellisen paljon määrärahaa vuodelle 2018, yhteensä 0,7 milj. euroa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toiminnan kulut

Taulukko 13: SOMLA:n toiminnan kulut 2016-2017

SOMLA toiminnan kulut, 1 000 €	2017	2016	Muutos €	Muutos %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	24	53	-29	-55 %
Henkilöstökulut	4 177	4 148	29	1 %
Vuokrat	444	442	2	1 %
Palvelujen ostot	501	668	-167	-25 %
Muut kulut	2	0	2	0 %
Toiminnan kulut yhteensä	5 148	5 312	-164	-3 %

Toiminnan kulut laskivat aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa sekä palvelujen ostoissa. Laskua edelliseen vuoteen oli toiminnan kuluissa yhteensä 3 %. Lasku johtui pääosin sähköisen asianhallintajärjestelmän tuomasta muutoksesta kulurakenteeseen, jonka myötä kustannukset paperi- ja tulostustarvikkeissa laskivat ja lähettipalveluista luovuttiin. Henkilöstökulujen, vuokrien ja muiden kulujen osalta kustannukset säilyivät entisellä tasolla.

Vuonna 2017 Somlalle myönnettiin lisämäärärahaa ensimmäisessä lisätalousarviossa 0,2 milj. euroa muutokustannuksiin ja kolmannessa lisätalousarviossa 0,5 milj. euroa yhdistymis- ja ruuhkanpurkukustannuksiin.

Vuoden 2017 aikana Somlassa valmisteltiin lautakuntien yhdistämistä ja toimitilojen supistamista. Nämä vaativat melko paljon henkilöresursseja, mikä heijastui omalta osaltaan mahdollisuuksiin kasvattaa päätösmääriä. Lisämäärärahan myöntöajankohta, viireillä olevat kehityshankkeet ja kustannusten ajoittuminen vuoden 2018 puolelle johtivat siihen, että lisämääräraha jäi pääosin käyttämättä vuoden 2017 puolella. Somlassa siirtyi näistä syistä poikkeuksellisen paljon määrärahaa vuodelle 2018, yhteensä 1,8 milj. euroa.

7.4 Tase

Sosiaali- ja terveysministeriön taseen loppusumma 2017 on 333,3 milj. euroa, mikä on 31,3 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

Taseen käyttöomaisuudessa on lisääntynyt aineettomien hyödykkeiden arvo, lisäys aiheutuu keskeneräisten hankintojen kasvusta. Taseen käyttöomaisuuden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvo on kasvanut vuonna 2017 keskeneräisten hankintojen osalta (kasvu 0,2 milj. euroa).

Lyhytaikaisten saamisten 315,2 milj. euroa määrä kasvoi 31,1 milj. eurolla. Kasvu johtuu pääasiassa ennakkomaksujen 313,4 milj. euroa kasvusta 30,8 milj. eurolla. Summaan sisältyy pääosin Kansaneläkelaitokselle maksettuja eri etuuksiin liittyviä eriä.

Lyhytaikaisen vieraan pääoman saaduissa ennakoissa on 8,5 milj. euron vähennys edellisestä vuodesta. Erään sisältyy Raha-automaattiyhdistykseltä saadut ennakot 435,3 milj. euroa, kun vastaava määrä oli vuoden 2016 päättyessä 443,5 milj. euroa.

Muut lyhytaikaiset velat (54,7 milj. euroa) kasvoivat 34,2 milj. eurolla. Kasvu aiheutuu pääasiassa taseessa seurattavasta ulkopuolisesta rahoituksesta 35,5 milj. euroa. Kyse on Kelalle maksettavasta Työttömyysvakuutusrahaston erästä.

8 SISÄISEN VALVONNAN ARVIOINTI- JA VAHVISTUSLAUSUMA

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan menettelyjä, joilla varmistetaan ministeriön talouden ja toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus, ministeriön ja sen hallussa olevan omaisuuden turvaaminen sekä ministeriön johtamisen ja ulkoisen ohjauksen kannalta oikeat ja riittävät tiedot ministeriön taloudesta ja toiminnasta.

Sisäisellä valvonnalla pyritään edesauttamaan ministeriölle asetettujen tavoitteiden toteutuminen sekä estämään tavoitteiden kannalta haitallisia toimenpiteitä ja vähentämään tällaisten vaikutusta.

Ministeriössä toteutettiin vuosittainen riskienarviointi Graniten riskienhallintasovelluksella syksyllä 2017. Riskiluokitus ja arviointiasteikot pysyivät samoina kuin edellisenä vuonna, joten vuosi sitten tehtyjä arviointeja voitiin käyttää hyväksi viettäessä tietoja järjestelmään. Sisällöllisesti arviointi ei muuttunut, mutta se toteutettiin uuden organisaation mukaisella organisaatorakenteella.

Varsinainen riskiarviointi tehtiin arvioimalla riski riskiasteikolla (1-5) todennäköisyyden ja vakavuuden suhteen. Tulokseksi saatiin havaituille riskeille riskiluku. Mitä suurempi riskiluku on, sitä suurempi on myös riski. Niille riskeille, joiden riskikeskiarvo on 4 tai yli, piti lomakkeisiin lisätä myös hallintotoimen määrittely ja sen vastuuhenkilö sekä riskin tila-tieto (arvioimatta, seurannassa tai valmis). Osastoja ja tulosryhmiä pyydettiin myös dokumentoimaan arviointi eli merkitsemään pöytäkirjaan maininta riskienarvioinnin toteutuksesta.

Riskiarvioinnissa riskit jaoteltiin viiteen eri riskialueeseen (Strategia, Operatiivinen toiminta, Talous ja resurssit, Henkilöstö ja Turvallisuus). Ministeriössä kirjattiin kaikkiaan yhteensä 207 havaittua riskiä. Riskialueittain riskejä havaittiin seuraavasti: Operatiivinen toiminta 73 riskihavaintoa, Strategia 46 riskihavaintoa, Henkilöstö 43 riskihavaintoa, Turvallisuus 23 riskihavaintoa ja Talous ja resurssit 22 riskihavaintoa. Riskienarviointi tehtiin kaikilla organisaatiotasolla, joten osa havaituista riskeistä toistuu sekä ryhmä että osastotasolla.

Ministeriössä havaittiin 27 riskiä, joiden riskiluku oli 16 tai yli (19 kpl riskiluku 16, 4 kpl riskiluku 20 ja 4 kpl riskiluku 25).

Asetus valtioneuvoston asetuksella (1243/1922) 65 §:n mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma. Seuraavassa on kannanotto

ministeriön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaan. Tähän lausumaan on kerätty myös nykyhetken kehittämistarve.

Olemme arvioineet täyttääkö sisäinen valvonta ja siihen kuuluva riskienhallinta sille talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet ja todenneet, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta täyttävät sille asetuksessa asetetut vaatimukset. Ministeriön johtoryhmän päätöksen mukaisesti vuonna 2017 tehdyn riskienarvioinnin tuloksena ministeriön vuoden 2018 toimintasuunnitelmaan on sisällytetty seuraavien riskien seuranta ja niitä koskevat hallintatoimet:

Strategia

- Vaikuttavuus: Hallitusohjelmassa määriteltyjen rakennepoliittisten uudistusten toimeenpano viivästyy ja/tai kustannustason nousun hillintätavoite ei toteudu
- Ulkoinen toimintaympäristö: eri intressitahojen epätasapainoinen julkisuuspainne vaikuttaa liikaa lainvalmisteluun
- Sidosryhmäyhteistyö: yhteistyö sirpaleista ja/tai jää hyödyntämättä

Operatiivinen toiminta

- Johtaminen ja organisaatorakenne: organisaatio- ja toiminnallisilla uudistuksilla ei saavuteta asetettuja tavoitteita

Henkilöstö

- Henkilöstövoimavarat: rajalliset resurssit on kohdistettu tehottomasti tai joihinkin tehtäviin ei lainkaan tai riittämättömästi
- Osaaminen: osaaminen avainalueilla on ohutta ja digitalisaatio muuttaa osaamistarpeita, joihin ei pystytä vastaamaan.

9 ARVIOINTIEN TULOKSET

Loppuvuodesta 2016 käynnistynyt Osmo Soininvaaran selvitystyö ministeriön alaisten virastojen tehtävistä ja työnjaosta sote-uudistuksen jälkeisessä ajassa valmistui. Soininvaara luovutti selvitysraporttinsa, Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan laitosten tehtävät ja rakenteet Sote-uudistuksen ja maakuntauudistuksen tehtävien toteuttamiseksi, 18. tammikuuta sosiaali- ja terveysministeriölle (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:5). Selvitysraportti on luettavissa valtioneuvoston julkaisuarkistosta ([VALTO](#)).

Suomen terveysturvallisuuden kansainvälinen ulkoinen arviointi toteutettiin 27. - 31.3.2017. Maailman terveysjärjestö WHO:n ulkoisen arvioinnin (Joint External Evaluation) -prosessin avulla. Arviointi koostuu itsearvioinnista ja ulkoisesta arviointimissiosta, jossa asiantuntijat maista ja kansainvälisistä järjestöistä arvioivat 19 teknistä osa-aluetta. Asiantuntija-arvioinnin mukaan Suomen poikkihallinnollinen valmius vastata rajat ylittäviin terveysuhkiin on monelta osin hyvä. Pääsuositukset koskivat varautumisen ja valmiuden varmistamista myös sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä, jatkuvaa valmiuden ylläpitoa ja poikkihallinnollisen yhteistyön rakenteellista vahvistamista tarpeen mukaan. Suositusten ja toimenpide-ehdotusten perusteella laadittava kansallinen toimenpanosuunnitelma sovitetaan yhteen muiden kansallisten strategioiden ja suunnitelmien kanssa ja soveltuvin osin lainsäädäntöön. Suomen poikkihallinnollinen yhteistointimalli on herättänyt kiinnostusta myös kansainvälisesti ja Suomi on jakanut tietoa mm. WHO:ssa ja JEE-Allianssin rinnakkaispuheenjohtajana.

10 YHTEENVETO HAVAITUISTA VÄÄRINKÄYTYKSISTÄ

10.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Ministeriöllä ei ole ollut tilikautena raportoituja väärinkäytöksiä.

10.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Ministeriöllä ei ole ollut tilikautena takaisinperintöjä EU- rakennerahastohankkeiden osalta. STEA:n myöntämää rahoitusta perittiin takaisin kuudessa tapauksessa, yhteensä noin 1,1 milj. euroa.

11 TALOUSARVION TOTEUMALASKELMA

Osaston, momentin ja tilijaotelman numero ja nimi	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2017	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12. Sekalaiset tulot	528 846 159,04	564 381 041	564 385 081,96	4 041,00	100
12.33.90. Rahapelirominnan tuotto	426 788 000,00	466 300 000	466 304 041,00	4 041,00	100
12.33.98. Valtionapujien palautukset	99 958 640,88	96 579 909	96 579 909,09	0,00	100
12.33.98.2. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	1 634,24	60 731	60 730,59	0,00	100
12.33.98.4. Takaisinperityt elatusavut	62 014 399,17	61 573 790	61 573 789,52	0,00	100
12.33.98.5. Muut valtionavut ja valtion osuudet	37 942 607,47	34 945 389	34 945 388,98	0,00	100
12.33.99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	124 265,93	66 052	66 052,41	0,00	100
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	1 973 387,56	1 420 362	1 420 362,19	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	1 864,67	14 717	14 717,27	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	40 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	40 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
13.03.01.1. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	40 000 000,00	30 000 000	30 000 000,00	0,00	100
Tuloarvotilit yhteensä	568 846 159,04	594 381 041	594 385 081,96	4 041,00	100

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 10/2018

Päätöksen, momentin ja tilijaoitelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 käyttö vuonna 2017	Siirtomäärärahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2017	Vertailu Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot	
				Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytetty vuonna 2017 (pl. peruutukset)			Käyttö vuonna 2017	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia									
23.01.03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenuot (siirtomääräraha 2 v)									
23.01.29. Arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)									
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	170 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00			0,00
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	170 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00			0,00
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	15 476,00	7 315 835	2 252 994,83	5 062 840,16	7 315 834,99	0,00			5 062 840,16
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)		102 769	102 768,99		102 768,99	0,00			
28.60.12. Osamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	15 476,00	13 066	13 066,00	0,00	13 066,00	0,00			0,00
28.70.05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelu ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)		7 200 000	2 137 159,84	5 062 840,16	7 200 000,00	0,00			5 062 840,16
28.70.05.1. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelu ja toimeenpanon tuki ja ohjaus		6 480 000	2 137 159,84	4 342 840,16	6 480 000,00	0,00			4 342 840,16
28.70.05.2. Avustukset valmistelutukimuksin kunnille ja kuntayhtymille (EK) (enintään)		720 000	0,00	720 000,00	720 000,00	0,00			720 000,00
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	6 150 508,82	9 500 659	9 500 659,38		9 500 659,38	0,00			
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arvionmääräraha)	6 150 508,82	9 500 659	9 500 659,38		9 500 659,38	0,00			
32.50.64.02. ESKR 2007-2013 (KPY)	0,00	0	0,00		0,00	0,00			
32.50.64.07. EAKR 2014-2020 (KPY)	77 930,89	58 143	58 142,65		58 142,65	0,00			
32.50.64.09. ESR 2014-2020 (KPY)	6 072 577,93	9 442 517	9 442 516,73		9 442 516,73	0,00			

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 10/2018

Päätöksen, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LT+At)	Talousarvion 2017 käyttövuonna 2017	2017 määrahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2017	Verrailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot		Siirretty seuraavalle vuodelle
				Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettyä vuonna 2017 (pl. peruutukset)			Käytetty vuonna 2017	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 162 196 152,94	13 789 641 232	13 525 039 799,10	85 343 381,93	13 610 383 181,03	179 258 051,20	45 198 910,16	839 044 916,16	767 447 398,12	104 927 232,62
33.01.01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintameno (netto) (siirtomääräraha 2 v)	28 764 000,00	31 200 000	22 591 337,25	8 808 662,75	31 200 000,00		8 473 764,90	39 673 764,90	30 865 102,15	8 808 662,75
33.01.01.01. STM toimintameno (KPY)	25 548 793,52	31 200 000	22 591 337,25	8 808 662,75	31 200 000,00		8 473 764,90	39 673 764,90	30 865 102,15	8 808 662,75
33.01.01.02. STM toimintameno/muut (KPY)	3 215 206,48									
33.01.02. Työttömyysturvan muut osien hakulautakunnan toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	2 835 000,00	3 047 000	2 306 675,16	740 324,84	3 047 000,00		280 318,99	3 327 318,99	2 586 994,15	740 324,84
33.01.03. Sosiaaliturvan muut osien hakulautakunnan toimintameno (siirtomääräraha 2 v)	5 230 000,00	5 771 000	3 941 298,87	1 829 701,13	5 771 000,00		1 248 209,38	7 019 209,38	5 189 508,25	1 829 701,13
33.01.25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakasesterojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	15 330 000,00	13 330 000	227 982,62	13 102 017,38	13 330 000,00		2 958 109,11	16 288 109,11	689 530,61	15 598 578,50
33.01.29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvionmääräraha)	917 489,56	1 237 226	1 237 226,23		1 237 226,23		0,00			
33.01.66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuodet (siirtomääräraha 2 v)	3 780 000,00	3 707 000	3 014 880,20	692 119,80	3 707 000,00		1 192 868,67	4 899 868,67	4 207 748,87	692 119,80
33.02.87. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00									
33.03.25. Kansallinen genomiakeskus ja kansallinen syöpäkeskus (siirtomääräraha 2 v)		5 800 000	610 687,79	5 189 312,21	5 800 000,00		0,00	0,00	0,00	0,00
33.03.31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	36 300 000,00	14 180 006	10 578 530,13	3 601 475,87	14 180 006,00		15 791 530,31	29 971 536,31	15 176 110,22	14 795 426,09
33.03.50. Valtionapu Työtterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	25 280 000,00	23 222 000	23 222 000,00	0,00	23 222 000,00		0,00	23 222 000,00	23 222 000,00	0,00
33.03.50.01. Työtterveyslaitoksen menot	24 930 000,00	22 872 000	22 872 000,00	0,00	22 872 000,00		0,00	22 872 000,00	22 872 000,00	0,00
33.03.50.02. Työtterveyslaitoksen koulutus ja työtterveyskoulutuksen kehittäminen (EK) (enintään)	350 000,00	350 000	350 000,00	0,00	350 000,00		0,00	350 000,00	350 000,00	0,00
33.03.63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 507 000,00	7 572 000	28 039,71	7 543 960,29	7 572 000,00		10 303 631,24	17 875 631,24	5 435 209,84	12 440 421,40
33.10.50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arvionmääräraha)	10 455 000,00	10 500 000	8 763 500,00		8 763 500,00					
33.10.50.01. Äitiysavustus (KPY)	10 190 000,00	9 850 000	8 500 000,00		8 500 000,00					
33.10.50.02. Adoptiotuki (KPY)	265 000,00	650 000	263 500,00		263 500,00					

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 10/2018

Päätöksen, momentin ja tilijaoituksen numero, nimi ja määrärahalaji	Tiilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LT+T)	Talousarvion 2017 käyttö vuonna 2017	2017 määrärahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tiilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Edellisiä vuosilta siirtyneet	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot Käytetty vuonna 2017 (p.l. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
				85 343 381,93	13 610 383 181,03					
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 162 196 152,94	13 789 641 232	13 525 039 799,10	85 343 381,93	13 610 383 181,03	179 258 051,20	45 198 910,16	839 044 916,16	767 447 398,12	104 927 232,62
33.10.51. Lapsilisät (arvionmääräraha)	1 372 800 000,00	1 360 500 000	1 360 500 000,00		1 360 500 000,00	0,00				
33.10.52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arvionmääräraha)	2 473 821,37	3 300 000	2 242 365,14		2 242 365,14					
33.10.53. Sosiaalisuus (arvionmääräraha)	16 000 000,00	16 500 000	16 500 000,00		16 500 000,00	0,00				
33.10.54. Asumistuki (arvionmääräraha)	1 075 310 000,00	1 256 400 000	1 266 400 000,00		1 266 400 000,00	-10 000 000,00				
33.10.55. Eläustuki (arvionmääräraha)	204 714 399,17	213 500 000	204 873 789,52		204 873 789,52	8 626 210,48				
33.10.56. Väkevämmäisten tulkkauspalvelut (arvionmääräraha)	42 373 203,64	46 900 000	45 475 473,07		45 475 473,07	1 424 526,93				
33.10.57. Perustoimeentulotuki (arvionmääräraha)		806 638 000	750 000 000,00		750 000 000,00	56 638 000,00				
33.10.57.01. Kansaneläkelaitoksen menot		806 638 000	750 000 000,00		750 000 000,00	56 638 000,00				
33.10.60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	319 481 000,00	331 747 000	322 194 771,26	9 552 228,74	331 747 000,00		1 000,00	331 748 000,00	322 195 771,26	9 552 228,74
33.20.50. Valtionosus ansioapäivärahaista (arvionmääräraha)	1 096 597 001,40	994 800 000	956 000 000,00		956 000 000,00	38 800 000,00				
33.20.50.03. Valtionosus ansioapäivärahaista (arvionmääräraha)		994 800 000	956 000 000,00		956 000 000,00	38 800 000,00				
33.20.51. Valtionosus peruspäivärahaista (arvionmääräraha)	178 900 000,00	97 900 000	86 009 000		86 009 000,00	11 891 000,00				
33.20.51.03. Valtionosus peruspäivärahaista (arvionmääräraha)		97 900 000	86 009 000,00		86 009 000,00	11 891 000,00				
33.20.52. Valtionosus työmarkkinatuesta (netto) (arvionmääräraha)	1 414 000 000,00	1 420 000 000	1 420 000 000		1 420 000 000,00	0,00				
33.20.55. Valtionosus aikuisuolustususta (arvionmääräraha)	88 703 649,72	53 000 000	53 000 000,00		53 000 000,00	0,00				
33.20.56. Valtionosus vuorot (elokuorvauksesta) (arvionmääräraha)	45 821 000,00	26 000 000	19 000 004,00		19 000 004,00	6 999 996,00				
33.30.60. Valtionosus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	1 150 092 347,48	1 943 500 000	1 942 157 160,77		1 942 157 160,77	1 342 839,23				
33.40.50. Valtionosus merimieseläkekassan menoista (arvionmääräraha)	56 900 000,00	60 100 000	57 900 000,00		57 900 000,00	2 200 000,00				
33.40.51. Valtionosus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	645 700 000,00	663 600 000	662 200 000,00		662 200 000,00	1 400 000,00				
33.40.52. Valtionosus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	138 000 000,00	179 700 000	192 849 154,00		192 849 154,00	-13 149 154,00				
33.40.53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelemisajalta kertyvästä eläkkeestä (arvionmääräraha)	3 205 548,41	12 200 000	10 048 255,55		10 048 255,55	2 151 744,45				
33.40.54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arvionmääräraha)	15 000 000,00	15 000 000	13 406 699,11		13 406 699,11	1 593 300,89				
33.40.60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arvionmääräraha)	3 595 392 260,53	3 582 140 000	3 531 883 431,04		3 531 883 431,04	50 256 568,96				

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 10/2018

Päätöksen, momentin ja tilijaoitelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tiilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 käyttö vuonna 2017	Tilinpäätös 2017 määrärahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot		Siirretty seuraavalle vuodelle
				Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017 (p.l. peruutukset)			Käyttö vuonna 2017		
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 162 196 152,94	13 789 641 232	13 525 039 799,10	85 343 381,93	13 610 383 181,03	179 258 051,20	45 198 910,16	839 044 916,16	767 447 398,12	104 927 232,62
33.50.50. Rintamaisiät (arvionmääräraha)	19 560 043,84	16 140 000	15 469 165,89	500 000,00	15 469 165,89	670 834,11	1 000 000,00	1 500 000,00	285 706,33	1 000 000,00
33.60.30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha, 3 v)	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00					
33.60.31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen tuki ja eräät muut menot (siirtomääräraha, 3 v)	2 200 000,00	400 000	10 300,27	389 699,73	400 000,00			1 706 928,13	1 220 350,16	886 577,97
33.60.31.01. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen toteuttaminen	1 700 000,00							834 856,47	834 856,47	0,00
33.60.31.02. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeet (EK) (enintään)	300 000,00							299 562,27	299 562,27	0,00
33.60.31.03. Kehittämishojelman toimeenpano (KPY)	200 000,00							572 509,39	572 509,39	197 315,97
33.60.38. Valtionavustus valinnanvapauden pilotointihankkeiden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)		30 000 000	2 645 390,20	27 354 609,80	30 000 000,00			0,00	2 645 390,20	27 354 609,80
33.60.40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintätehokopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	28 990 000,00	28 990 000	28 923 897,00	66 103,00	28 990 000,00			275 765,00	29 265 765,00	66 103,00
33.60.50. Valtionavustus valtakunnallista julkista terveydenhoitoa antavan lastensairaalan perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	25 000 000,00							0,00	0,00	0,00
33.60.63. Valtionavustus sosiaalitalon osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000,00	3 000 000	3 000 000,00		3 000 000,00	0,00				

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 10/2018

Päätöksen, momentin ja tilijaoitelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tiilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 käyttö vuonna 2017	Talousarvion 2017 määrärahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tiilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot		Siirretty seuraavalle vuodelle
				Edellisiltä vuodelta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017 (p.l. peruutukset)			Käyttö vuonna 2017	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	12 162 196 152,94	13 789 641 232	13 525 039 799,10	85 343 381,93	13 610 383 181,03	179 258 051,20	45 198 910,16	839 044 916,16	767 447 398,12	104 927 232,62
33.70.21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	780 000,00	750 000	508 296,99	241 703,01	750 000,00		217 839,59	967 839,59	726 136,58	241 703,01
33.70.22. Taruntatutun valvonta (siirtomääräraha 2 v)	590 000,00	580 000	183 762,58	396 237,42	580 000,00		363 410,12	943 410,12	547 172,70	396 237,42
33.70.51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 900 000,00	2 900 000	2 500 000,00	400 000,00	2 900 000,00		0,00	2 900 000,00	2 500 000,00	400 000,00
33.80.40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	149 473 458,70	159 300 000	143 681 950,71	0,00	143 681 950,71	15 618 049,29				
33.80.40.01. Korvaus lomituspalvelujen käyttö-kustannuksiin	149 291 458,70	159 118 000	143 681 950,71		143 681 950,71	15 436 049,29				
33.80.40.02. Oppisopimuskoulutuksen nettokustannusten korvaaminen (EK)	182 000,00	182 000	0,00		0,00	182 000,00				
33.80.41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2v)	2 600 000,00	2 550 000	54 498,28	2 495 501,72	2 550 000,00		1 385 534,72	3 935 534,72	1 440 033,00	2 495 501,72
33.80.42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2v)	300 000,00	300 000	300 000,00	0,00	300 000,00		0,00	300 000,00	300 000,00	0,00
33.80.50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	15 139 929,12	18 140 000	17 139 914	1 000 086,24	18 140 000		0,00	18 140 000,00	17 139 913,76	1 000 086,24
33.80.50.01. Korvaus lomituspalvelujen hallintomenoihin	15 045 929,12	17 046 000	16 045 913,76	1 000 086,24	17 046 000,00		0,00	17 046 000,00	16 045 913,76	1 000 086,24
33.80.50.02. Härkinvarainen lisäkorvaus paikallisyksiköille (EK) (enintään)	94 000,00	94 000	94 000,00	0,00	94 000,00		0,00	94 000,00	94 000,00	0,00
33.80.50.03. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hankkeita (EK)		1 000 000	1 000 000,00	0,00	1 000 000,00		0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00
33.90.50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	315 300 000,00	323 100 000	321 660 362,00	1 439 638,00	323 100 000,00		0,00	323 100 000,00	321 660 362,00	1 439 638,00
Määräraha tilit yhteensä	12 168 532 137,76	13 806 457 727	13 536 793 453,31	90 406 222,09	13 627 199 675,40	179 258 051,20	45 448 948,73	846 508 020,73	769 832 361,78	109 990 072,78

12 VALTUUDET JA NIIDEN KÄYTTÖ

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €)	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö			Vuoden 2017 valtuudet			Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa 2018	Talousarvio-menot 2017	Määräraha-tarve 2017	Määräraha-tarve 2018	Määräraha-tarve 2019	Määräraha-tarve 2020	Määräraha-tarve myöhemmin
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuuksien käyttö	13 773	10 817	24 590	13 277	11 313	11 313	9 501	5 164	4 211	1 404	2 808	13 587
EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin												
Aikaisempien vuosien valtuudet							0					0
Vuonna 2017 käytettävissä olleet valtuudet	13 773	10 817	24 590	13 277	11 313	11 313	9 501	5 164	4 211	1 404	2 808	13 587

13 TUOTTO- JA KULULASKELMA

TUOTTO JA KULULASKELMA		1.1.2017 - 31.12.2017		1.1.2016 - 31.12.2016	
TOIMINNAN TUOTOT					
Maksullisen toiminnan tuotot	6 021 743,95			4 304 926,65	
Muut toiminnan tuotot	<u>752 614,54</u>	6 774 358,49		<u>1 068 163,73</u>	5 373 090,38
TOIMINNAN KULUT					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	172 485,54			171 649,82	
Henkilöstökulut	35 965 510,78			33 482 420,40	
Vuokrat	1 144 656,74			862 436,93	
Palvelujen ostot	10 108 149,11			9 543 252,17	
Muut kulut	5 575 328,03			5 069 817,90	
Poistot	5 034,70			5 034,70	
Sisäiset kulut	<u>10 909 442,36</u>	-63 880 607,26		<u>8 081 827,90</u>	-57 216 439,82
JÄÄMÄ I		-57 106 248,77			-51 843 349,44
RAHOITUS TUOTOT JA -KULUT					
Rahoitustuotot	30 000 057,35			40 000 053,96	
Rahoituskulut	<u>-8 673,83</u>	29 991 383,52		<u>-930,92</u>	39 999 123,04
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT					
Satunnaiset tuotot	359,68			0,00	
Satunnaiset kulut	<u>-52,26</u>	307,42		<u>-39 126,70</u>	-39 126,70
JÄÄMÄ II		-27 114 557,83			-11 883 353,10
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT					
Tuotot					
Siirtotalouden tuotot sosiaaliturvarahastoilta	0,00			8 930 185,14	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	<u>32 892,65</u>	32 892,65		<u>46 070,50</u>	8 976 255,64
Kulut					
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	2 609 979,43			2 037 370,31	
Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille	13 013 987 775,97			11 567 172 453,41	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	29 451 174,43			30 346 114,00	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelem. yhteisöille	357 639 920,01			383 635 528,62	
Siirtotalouden kulut ulkomaille	649 868,45			509 898,01	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	<u>1 145 223,67</u>	-13 405 483 941,96		<u>462 235,91</u>	-11 984 163 600,26
JÄÄMÄ III		-13 432 565 607,14			-11 987 070 697,72
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA					
Verot ja veronluonteiset maksut	466 300 000,00			426 788 000,00	
Suoritetut arvonnlisäverot	<u>-1 687 738,83</u>	464 612 261,17		<u>-1 675 931,80</u>	425 112 068,20
TIKKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-12 967 953 345,97</u>			<u>-11 561 958 629,52</u>

14 TASE

VASTAAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot	14 264,98		19 299,68	
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	296 818,69	311 083,67	68 583,12	87 882,80
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	0,00	0,00	0,00	0,00
KÄYTTÖMAISUUSARVOPAPERIT				
Käyttöomaisuusarvopaperit	17 818 792,65	17 818 792,65	17 818 792,65	17 818 792,65
KÄYTTÖMAISUUS JA MUUT VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS LYHYTAIKAISET SAAMISET		18 129 876,32		17 906 675,45
Myyntisaamiset	1 467 951,36		1 396 188,52	
Siirtosaamiset	16 500,00		13 070,49	
Muut lyhytaikaiset saamiset	292 401,81		64 761,09	
Ennakkomaksut	313 400 064,96	315 176 918,13	282 579 780,04	284 053 800,14
VAIHTO- JA RAHOITUSMAISUUS YHTEENSÄ		315 176 918,13		284 053 800,14
VASTAAVAA YHTEENSÄ		333 306 794,45		301 960 475,59
VASTATTAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	-296 297 206,17		-296 297 206,17	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	118 753 332,40		318 922 963,88	
Pääoman siirrot	12 970 639 967,86		11 361 788 998,04	
Tilikauden tuotto-/kuluja jäämä	-12 967 953 345,97	-174 857 251,88	-11 561 958 629,52	-177 543 873,77
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Saadut ennakot	436 403 086,40		444 971 211,28	
Ostovelat	9 625 839,30		6 510 993,10	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	777 239,56		808 223,13	
Edelleen tilittävät erät	704 820,25		635 501,79	
Siirtovelat	5 910 346,82		6 016 203,01	
Muut lyhytaikaiset velat	54 742 714,00	508 164 046,33	20 562 217,05	479 504 349,36
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		508 164 046,33		479 504 349,36
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		333 306 794,45		301 960 475,59

15 LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 1: SELVITYS TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEISTA JA VERTAILTAVUUDESTA

Budjetointia koskevat muutokset

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintameno momentin 33.01.01 perusteluista poistettiin mahdollisuus käyttää määrärahaa yleissitovien työehtosopimusten kääntämiseen ruotsiksi. Työehtosopimusten kääntäminen on siirtynyt VNHY:n hoidettavaksi 1.3.2015.

Momentin 33.01.05 momentin perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös koulukotien toimitilojen kehittämiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot momentin 33.01.06 perustelut muutettiin siten, että määräraha myönnetään nettomäärärahana.

Momentti 33.01.25 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös SoteDigi muutosohjelman strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen.

Momentti 33.02.87 Osakehankinnat poistettiin suunnitellusti talousarviosta vuonna 2017.

Momentin 33.03.04 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenojen perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollon uutta palvelujärjestelmää varten perustettavan uuden ohjauksen ja arvioinnin tietopohjatoiminnan menoihin.

Momentti 33.03.25 Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus lisättiin talousarvioon.

Momentti 33.10.57 Perustoimeentulotuki lisättiin talousarvioon, samalla poistettiin momentti 33.60.35 Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin. Työttömyysturvaan liittyvien momenttien 33.20.50, 33.20.51 ja 33.20.52 perusteluita muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös perustulon maksamiseen sekä perusteluja täydennettiin siten, että palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena. Momentin 33.30.60 valtionosuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista perusteluihin lisättiin mahdollisuus käyttää määrärahaa perustulon maksamiseen.

Momentilta 33.40.53 Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä on valtion korvaus maksettu aikaisemmin vuoden viiveellä. Vuonna 2017

on siirretty menettelyyn, jossa valtio maksaa osuutensa ennakkona kuluvan vuoden aikana.

Momentin 33.40.60 Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista perusteluja täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös eläketukilain mukaisten etuuksien maksamiseen.

Momentin 33.50.57 Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan perusteluihin lisättiin mahdollisuus käyttää määrärahaa myös kotona asumista tukevien avopalvelujen maksamiseen.

Momentin 33.60.34 perusteluihin lisättiin määrärahan käyttöoikeus myös pitkäaikaisvankien vapautusmenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen.

Momentti 33.60.38 Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin lisättiin talousarvioon.

Lääkäri ja lääkärihelikopteritoiminnan menojen momentin 33.60.40 perusteluita täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös ensihoidon tutkimus- ja kehittämistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtionavustus valtakunnallista julkista terveydenhoitoa antavan lastensairaalan perustamiskustannusten momentti 33.60.50 poistettiin talousarviosta.

Momentti 33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin muutettiin kiinteästä määrärahasta kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Valuuttakurssit muutettaessa ulkomaanrahan määräisiä saamisia ja velkoja Suomen rahaksi

Kirjanpitoyksiköllä ei ole ulkomaanrahan määräisiä saamisia. Ulkomaanrahan määräiset velat eivät ole olennaisia, joten niitä ei ole muutettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Velat on muutettu euromääräisiksi tapahtuman syntymispäivän kurssin mukaisesti ja syntyvät kurssierot käsitellään maksuperusteisesti.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat tuotot ja kulut, talousarviotulot ja -menot sekä virheiden oikaisut, jotka eivät ole merkitykseltään vähäisiä

Olenaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

Tilinpäätöstietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) tuli vuoden 2017 alusta osaksi sosiaali- ja terveysministeriön kirjanpitoyksikköä. STEA:n vaikutus näkyy pääasiassa toimintamenojen kasvuna, vaikutus on n. 3,4 milj. euroa.

Selvitys tilinpäätösvouden jälkeisistä olennaisimmista tapahtumista

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa vuonna 2017 olevat lautakunnat: SOMLA ja TTLK yhdistyivät vuoden 2018 alusta Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnaksi (SAMU) ja lautakunnasta tuli oma kirjanpitoyksikkö STM:n hallinnonalalle. Vuoden 2018 tilinpäätös esitetään uuden lautakunnan osalta erillään STM:n tilinpäätöksestä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 2: NETTOUTETUT TULOT JA MENOT

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen siirto seuraavalle vuodelle		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
33.01.01.										
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	33 904 971,33 5 140 971,33 28 764 000,00	39 675 000 8 475 000 31 200 000	29 067 478,06 6 676 140,81 22 391 337,25	8 808 662,75	37 876 140,81 6 676 140,81 31 200 000,00			8 473 764,90 39 673 764,90 30 865 102,15	37 541 242,96 6 676 140,81 8 808 662,75	
(siirtomääräraha 2 v)										
33.20.52.										
Valtionosuus	1 414 000 000,00	1 420 000 000	1 420 000 000,00		1 420 000 000,00		0,00			
työmarkkimatuesta (arvionmääräraha)	0,00	0	0,00		0,00		0,00			
	1 414 000 000,00	1 420 000 000	1 420 000 000,00		1 420 000 000,00		0,00			

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 3: ARVIOMÄÄRÄRAHOJEN YLITYKSET

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	1 436 100 000	23 149 154,00	2
33.10.54. Asumistuki	1 256 400 000	10 000 000,00	1
33.40.52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista	179 700 000	13 149 154,00	7
Pääluokat yhteensä	1 436 100 000	23 149 154,00	2

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 4: PERUUTETUT SIIRRETYT MÄÄRÄ RAHAT

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi.		Peruutettu	
		Tilijaottelu	Yhteensä
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala			1 420 362,19
Vuosi 2015			876 927,48
24.90.68.	Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö	15 300,75	
33.60.30.	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	214 293,67	
33.60.31.01.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten toteuttaminen	290 500,46	
33.60.31.03.	Kehittämissuunnitelman toimeenpano	356 832,60	
Vuosi 2016			543 434,71
33.60.31.01.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten toteuttaminen	543 045,44	
33.60.31.03.	Kehittämissuunnitelman toimeenpano	389,27	
Pääluokat yhteensä			1 420 362,19
Vuosi 2015			876 927,48
Vuosi 2016			543 434,71

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 5: HENKILÖSTÖKULUJEN ERITTELY

Kululaji	2017	2016
Henkilöstökulut	30 763 815,75	28 253 308,27
Palkat ja palkkiot	30 777 692,86	27 972 463,17
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	-13 877,11	280 845,10
Henkilösivukulut	5 201 695,03	5 229 112,13
Eläkekulut	4 856 143,72	4 620 467,54
Muut henkilösivukulut	345 551,31	608 644,59
Yhteensä	35 965 510,78	33 482 420,40
Johdon palkat ja palkkiot, josta	3 193 747,97	3 539 868,96
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	1 640,00	1 920,00
Johto	1 200,00	1 920,00
Muu henkilöstö	440,00	.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 6: SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET JA NIIDEN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 7: KANSALLIS- JA KÄYTTÖOMAISUUDEN SEKÄ MUIDEN PITKÄVAI-KUTTEISTEN MENOJEN POISTOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 8: RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

Rahoitustuotot	2017	2016	2016
Korot euromääräisistä saamisista	57,35	53,96	3,39
Osingot	30 000 000,00	40 000 000,00	-10 000 000,00
Rahoitustuotot yhteensä	30 000 057,35	40 000 053,96	-9 999 996,61
Rahoituskulut	2017	2016	2016
Korot euromääräisistä veloista	8 673,83	930,92	7 742,91
Rahoituskulut yhteensä	8 673,83	930,92	7 742,91
Netto	29 991 383,52	39 999 123,04	-10 007 739,52

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 9: TALOUSARVIOTALOUDESTA ANNETUT LAINAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 10: ARVOPAPERIT JA OMAN PÄÄOMAN EHTOISET

Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	31.12.2017						31.12.2016	
	Kappale määrä	Markkina- arvo	Kirjanpitoarvo	Omistus- osuus %	Myyntioikeuk- sien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpitoarvo
Alko Oy	10 000 000		16 818 792,65	100,0		30 000 000,00		16 818 792,65
STUK International Oy	1 000		1 000 000,00	100,0		0,00		1 000 000,00
Yhteensä			17 818 792,65			30 000 000,00		17 818 792,65

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 11: TASEEN RAHOITUSERÄT JA VELAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 12: VALTIONTAKAUKSET JA -TAKUUT SEKÄ MUUT MONIVUOTISET VASTUUT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 13: TASEESEEN SISÄLTYVÄT RAHAS TOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 14: TASEESEEN SISÄLTYMÄTTÖMÄT RA HASTOIDUT VARAT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 15: VELAN MUUTOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 16: VELAN MATUREETIJAKAUMA JA DURAATIO

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITE 17: OIKEIDEN JA RIITTÄVIEN TIETOJEN ANTAMISEKSI TARVITTAVAT MUUT TIEDOT

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole esitettävää tällä liitteellä.

16 ALLEKIRJOITUS

Tilinpäätöslaskelmat ja toimintakertomus on hyväksytty Helsingissä
28.2.2018.

Pirkko Mattila
Sosiaali- ja terveysministeri

Annika Saarikko
Perhe- ja peruspalveluministeri

Päivi Sillanaukee
Kansliapäällikkö